

STRATEŠKI PROGRAM

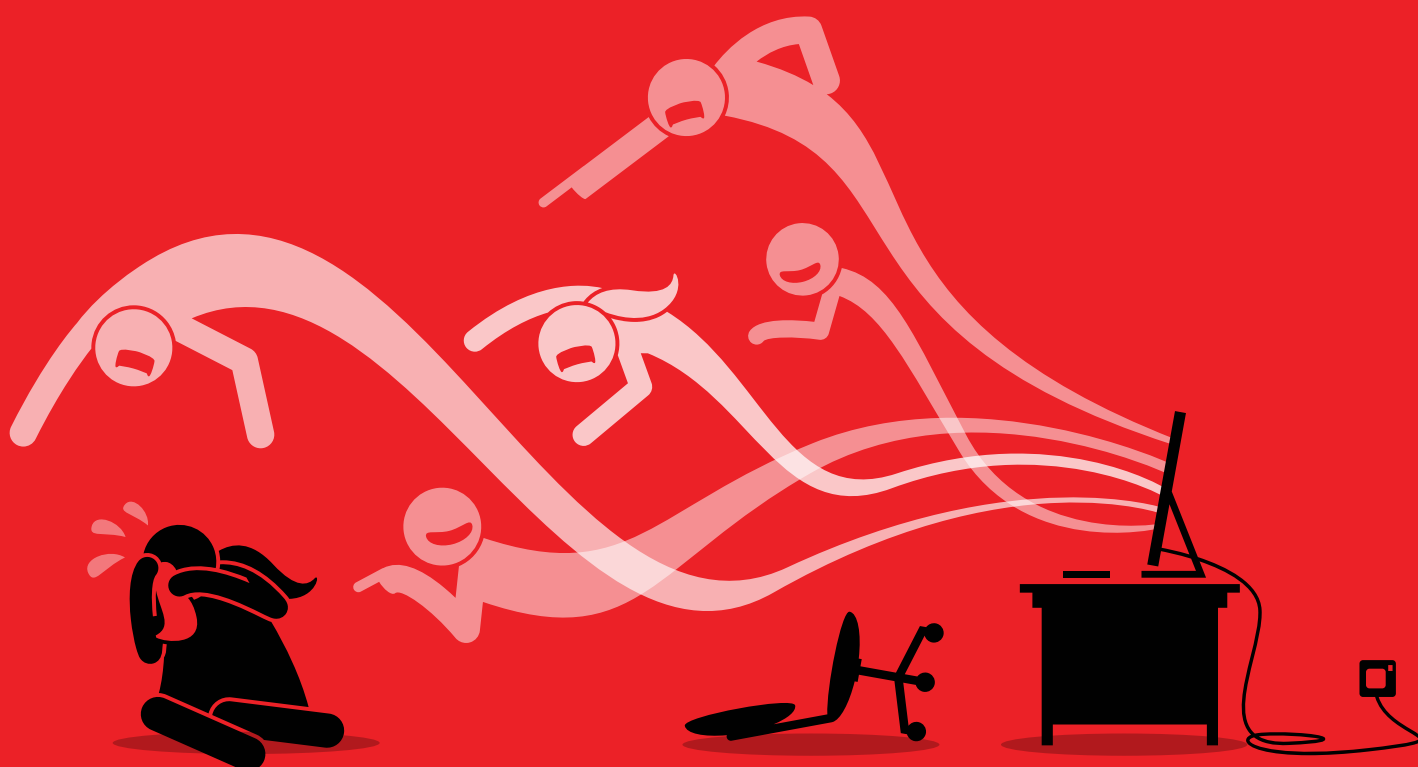
SIGURNOST DJECE U DIGITALNOM OKRUŽENJU
U FEDERACIJI BIH **2021-2024.**

STRATEŠKI PROGRAM

SIGURNOST DJECE U DIGITALNOM OKRUŽENJU
U FEDERACIJI BIH **2021-2024.**

СТРАТЕШКИ ПРОГРАМ

Безбједност дјецe у дигиталном окружењу
у Федерацији БиХ **2021-2024.**

U izradi dokumenata učestvovali su imenovani predstavnici sljedećih federalnih institucija:

FEDERALNA UPRAVA POLICIJE

FEDERALNO MINISTARSTVO PRAVDE

FEDERALNO MINISTARSTVO FINANSIJA

FEDERALNO MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA

FEDERALNO MINISTARSTVO RADA I SOCIJALNE POLITIKE

FEDERALNO MINISTARSTVO ZDRAVSTVA

FEDERALNO MINISTARSTVO OBRAZOVANJA I NAUKE

FEDERALNO MINISTARSTVO PROMETA I KOMUNIKACIJA

FEDERALNO TUŽILAŠTVO FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Kao i predstavnici projektnog konzorcijuma za zaštitu djece:

CENTAR ZA SIGURNI INTERNET – MFS – EMMAUS

Ured UNICEF-a u Bosni i Hercegovini

SAVE THE CHILDREN - (za sjeverozapadni Balkan)

Štampa: Amos Graf Sarajevo

Tiraž: 200 primjeraka

PREDGOVOR

U globalnom svijetu u kojem su digitalne tehnologije prisutne kroz gotovo sve aspekte modernog života, održavanje sigurnosti djece i mladih kao korisnika interneta postalo je zahtjevan i urgentan problem svake države.

Djeca i mladi kroz digitalne tehnologije pronalaze nove prostore za kreiranje životnih navika i ispunjavanje slobodnog vremena različitim aktivnostima pogotovo u trenutnoj situaciji vezano za globalnu pandemiju COVID 19. Samu sigurnost djece i mladih na internetu vrlo je teško osigurati bez adekvatnog sagledavanja i podizanja nivoa znanja onih koji treba da ih podrže i da ih zaštite, a to su prvenstveno roditelji, obrazovne institucije, institucije socijalne zaštite i agencije za sprovođenje zakona.

Federalna uprava policije je kao jedan od vodećih agencija za borbu protiv nasilja nad djecom u digitalnom okruženju prepoznala globalni problem te poduzela niz koraka na preventivnom djelovanju i zaštiti djece i mladih. U tom dijelu kontinuirano se ostvaruje saradnja sa svim relevantnim institucijama koje rade na zaštiti djece. Posebno je potrebno istaći saradnju sa nevladinim sektorom.

Prateći globalne trendove u ponašanju djece i mladih Federalna uprava policije je u saradnji sa Save the children zaključila da je na nivou Federacije Bosne i Hercegovina potrebno razviti adekvatne mehanizme za borbu protiv nasilja nad djecom u digitalnom okruženju te izgraditi efikasne kapacitete kroz usuglašavanje zakonodavnog okvira, jačanjem institucionalnih kapaciteta, planskim preventivnim djelovanjem, kako bi na kraju dobili adekvatan odgovor, i reakciju sistema na fenomen nasilja nad djecom u digitalnom okruženju.

Djeca i mladi su budući digitalni građani i svakodnevno nailaze na informacije o savršenstvu „digitalnog svijeta“, kako u istom mogu da sigurno komuniciraju, izražavaju svoje stavove, vrše promociju na daleko brži i održiviji način od tradicionalnog. Sve te informacije će postati realne ukoliko se neprekidno usvajaju nova znanja i vještine, a sve je popraćeno potrebnom sistemskom zaštitom.

Mladim, a posebno djeci potrebni su pristupačni i odgovarajući sadržaji i usluge u digitalnom okruženju, kao i adekvatna zaštita i podrška od efekata štetnih kontakata i ponašanja kao što su, nasilje preko interneta ili digitalno nasilje – cyberbullying, uspostavljanja seksualnih kontakata online i offline – grooming, slanje ili primanje seksualno eksplicitnih ili seksualno sugestivnih slika, poruka ili videa – slanje poruka eksplicitnog seksualnog sadržaja putem elektronskih uređaja – sexting, ucjena ili iznuđivanje osobe dobijenim fotografijama u digitalnom okruženju – sextortion, zaprimanje neželjene pošte, uznemiravanja putem interneta, posjedovanje sredstava/alata za krivotvorenje, učestvovanje / navođenje na samoubistvo, iskorištavanje djece za pornografske predstave, iskorištavanje kompjuterske mreže ili komunikacije drugim tehničkim sredstvima za izvršenje krivičnih djela seksualnog zlostavljanja ili iskorištavanja djeteta i dr.

U trenutnom vremenu Strateški program sigurnost djece u digitalnom okruženju i Akcioni plan za borbu protiv nasilja nad djecom u digitalnom okruženju su dva vrlo bitna dokumenta koji ukazuju na realne i goruće probleme u Federaciji Bosne i Hercegovine koje potrebno sistemskim putem rješavati.

ZAMJENIK DIREKTORA
FEDERALNE UPRAVE POLICIJE
GENERALNI INSPEKTOR POLICIJE

Ensad Korman

STRATEŠKI PROGRAM

SIGURNOST DJECE U DIGITALNOM
OKRUŽENJU U FEDERACIJI BiH
2021–2024.

UVOD

Strateški program za sigurnost djece u digitalnom okruženju u Federaciji BiH za period 2021–2023. nastao je sa svrhom definiranja misije pred izazovom fenomena nasilja nad djecom u digitalnom okruženju uz naznačavanje konkretnih smjernica za njihovo ostvarenje putem pripadajućeg Akcionog plana za borbu protiv nasilja nad djecom u digitalnom okruženju u FBiH 2021–2023.

Ovaj dokument pokriva period od 2021. do 2024. godine i oslanja se na misiju, viziju i ciljeve međunarodnih dokumenata¹ koji se odnose na prava djeteta, ali i posebna prava i zaštitu djece u digitalnom okruženju.

NASILJE NAD DJECOM U DIGITALNOM OKRUŽENJU

Primjena tehnoloških uređaja je široko rasprostranjena i lako je dostupna većini stanovništva u BiH. Broj djece koja koriste takve uređaje i internet raste svake godine i to tako da možemo konstatirati da su djeca dominantni korisnici ovih tehnologija. Tako postoje sve veća potreba i težnja, bez obzira na generacijske razlike, da se korištenje digitalnih tehnologija učini što je moguće sigurnijim. Uporedo s brojnim prednostima korištenja digitalnih tehnologija javila su se i mnoga ograničenja, koja danas predstavljaju veliki problem u svakodnevnom životu.

¹ Najznačajniji pravni propis EU:

- Direktiva 2011/92/EU Evropskog parlamenta i Vijeća o suzbijanju seksualnog zlostavljanja i seksualnog iskorištavanja djece i dječije pornografije.

Najznačajniji pravni propisi VE:

- Konvencija o kibernetičkom kriminalu;
- Konvencija o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja – Lanzarote konvencija;
- Rezolucija 1307(2002) Parlamentarne skupštine VE o seksualnom iskorištavanju djece;
- Rezolucija 1099(1996) Parlamentarne skupštine VE o seksualnom iskorištavanju djece;
- Preporuka Komiteta ministara VE (2001)16 o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja.

Najznačajniji pravni propisi UN-a:

- Konvencija o pravima djeteta;
- fakultativni protokoli uz Konvenciju o pravima djeteta o prodaji djece, dječijoj prostituciji i pornografiji te o zabrani učešća djece u oružanim sukobima;
- Konvencija protiv transnacionalnog organiziranog kriminala;
- Protokol o sprečavanju, suzbijanju i kažnjavanju trgovine ljudima, naročito ženama i djecom, koji dopunjava Konvenciju protiv transnacionalnog organiziranog kriminala;
- smjernice o pravosuđu u stvarima koje uključuju djecu žrtve i svjedoke krivičnih djela.

Konkretno, sam internet je omogućio i „selidbu“ rizičnih i kažnjivih ponašanja iz realnog svijeta u online okruženje. Upravo zbog same naravi virtuelnog okruženja koje karakteriziraju osjećaj anonimnosti, povećana dostupnost štetnih sadržaja, ali i olakšano umrežavanje udaljenih korisnika, internet postaje globalna platforma s neograničenim potencijalom širenja dobrih stvari, ali i onih koje imaju nesagledive štetne posljedice.

Navedene karakteristike virtuelnog okruženja omogućavaju pojavu novih oblika nasilnih sadržaja i ponašanja koji su po svojoj prirodi u određenim aspektima čak ekstenzivniji od nasilja i zlostavljanja u njihovom offline obliku. Svrha ovog STRATEŠKOG PROGRAMA ogleda se upravo u razjašnjavanju i definiranju ključnih pojmova i koncepata u području reagiranja na fenomen nasilja nad djecom u digitalnom okruženju s ciljem njegovog potpunijeg shvatanja i ispravnog reagiranja na njega.

Rizici korištenja digitalnih tehnologija za djecu su brojni, a štetne aktivnosti u kojima je dijete ciljano izabrano kao žrtva od drugog djeteta ili odrasle osobe su skoro pa svakodnevna pojava. Spomenuti rizici najčešće uključuju slučajeve: cyber nasilja, zlostavljanja i iskorištavanja djece na internetu.

Poput situacija u realnom svijetu, tako i u virtuelnom okruženju pojedinac može postati žrtva ili izvršilac određenog društveno neprihvatljivog ponašanja. Upravo je razvoj digitalnih tehnologija omogućio pojavu novih krivičnih djela na štetu djece, ali i revitalizaciju konvencionalnih oblika kriminaliteta koji se izvršavaju na savremene načine. Tako je i iskorištavanje i nasilje nad djecom u digitalnom okruženju poprimilo vrlo različite oblike. Uz korištenje digitalnih tehnologija najčešći oblici protivpravnih ponašanja koja se javljaju u svakodnevnom životu eksponiraju se u vidu: vrijeđanja, uznemiravanja, slanja prijeteci i uvredljivih poruka, lažnog predstavljanja, poticanja na mržnju i nasilje i sl.

Ono što naročito zabrinjava jesu i sve češći slučajevi vrlo teških oblika nasilja nad djecom u digitalnom okruženju. Ovdje prvenstveno mislimo na slučajeve seksualne eksploatacije i seksualno nasilje nad djecom počinjeno, snimljeno ili podijeljeno u digitalnom okruženju. Ovdje ubrajamo i neke specifične oblike nasilja nad djecom koji ostavljaju trajne posljedice na razvoj djeteta. Jedan od takvih primjera s teškom posljedicom odnosi se na materijale dobijene eksploatacijom djece u pornografske svrhe. Djeca širom svijeta postaju žrtve seksualnog nasilja kroz samu proizvodnju materijala korištenih u pornografske svrhe koji uz pomoć savremenih informacijsko-komunikacijskih sredstava, na sistematski i organiziran način, bivaju dostupni široj publici. Svakim naknadnim prikazivanjem takvog materijala djeca bivaju reviktimizirana, emocionalno i fizički, što se negativno odražava na mogućnosti njihovog psihološkog oporavka i socijalizacije.

STRATEŠKI PRISTUP RJEŠAVANJU PROBLEMA

Sistemska reakcija organa socijalne kontrole na problem nasilja nad djecom u digitalnom okruženju u cilju prevencije, ranog prepoznavanja, ali i adekvatne reakcije trebala bi biti strukturirana kroz STRATEŠKI PROGRAM.

Strateški program obuhvata osnovne elemente koji upućuju na jasne korake koji se trebaju poduzeti u cilju reagiranja na problem nasilja nad djecom u digitalnom okruženju. Ovim strateškim programom ispunjavaju se između ostalog sve preporuke proizašle iz međunarodnog prava, ali i aktivnosti predviđene u AKCIONOM PLANU ZA DJECU U BOSNI I HERCEGOVINI Vijeća za djecu Bosne i Hercegovine, koje se brine o izvršenju obaveza koje ima Bosna i Hercegovina u odredbama Konvencije

Ujedinjenih naroda o pravima djeteta i u njena dva fakultativna protokola, te drugim dokumentima kao što je Konvencija Vijeća Evrope o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja – Lanzarote konvencija. Zbog nepostojanja državne strategije za tretman nasilja nad djecom u Bosni i Hercegovini neophodno je kreirati adekvatan strateški odgovor i pružiti zaštitu djeci na svim nivoima vlasti u BiH. Upravo smo se stoga odlučili nasloniti na međunarodne preporuke, ali i planove Vijeća za djecu BiH, te u skladu s tim donijeti „STRATEŠKI PROGRAM SIGURNOSTI DJECE U DIGITALNOM OKRUŽENJU U FEDERACIJI BIH 2021–2024“, ali i Akcioni plan za borbu protiv nasilja nad djecom u digitalnom okruženju u FBiH 2021–2024. s konkretnim aktivnostima.

Zbog dinamike razvoja tehnologija, kao i zbog promjena pojavnih oblika nasilja nad djecom u digitalnom okruženju, spomenuti Akcioni plan je izrađen za period od četiri godine. U njemu su definirane četiri strateške oblasti:

- 1 zakonodavstvo
 - u ovoj strateškoj oblasti definirane su konkretne aktivnosti u pogledu prilagođavanja pozitivnog zakonodavstva u FBiH međunarodnim standardima;
- 2 institucionalni kapacitet i saradnja
 - u ovoj strateškoj oblasti definirani su potrebni institucionalni kapaciteti i njihova međusobna saradnja u pogledu uspostavljanja efikasnog sistema suprotstavljanja nasilju nad djecom u digitalnom okruženju u FBiH;
- 3 prevencija
 - u ovoj strateškoj oblasti definirani su osnovni standardi neophodni za prevenciju nasilja nad djecom u digitalnom okruženju, kojima bi se ovaj fenomen prepoznao u svojoj najranijoj fazi javljanja;
- 4 odgovor/reakcija sistema
 - u ovoj strateškoj oblasti definirani su osnovni standardi koje je potrebno zadovoljiti u pogledu uspostavljanja efikasnog odgovora sistema na fenomen nasilja nad djecom u digitalnom okruženju.

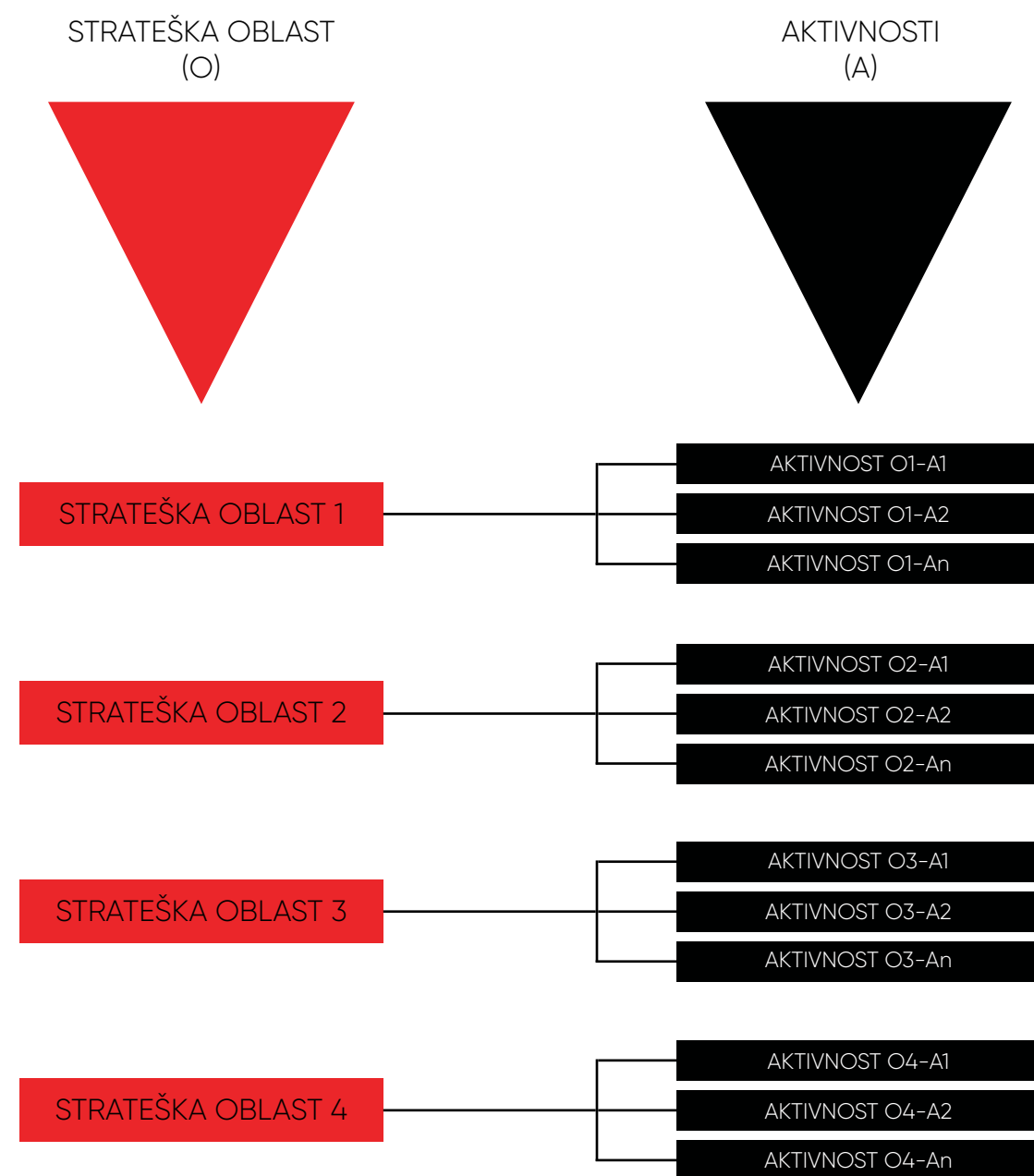
Za svaku od navedenih strateških oblasti definirani su:

- aktivnosti kroz koje se cilj realizira;
- naziv izvještajne i nadležne institucije za realizaciju aktivnosti;
- indikatori učinka i indikatori utjecaja;
- aproksimacija troškova i
- rok za realizaciju svake od aktivnosti.

Monitoring kvaliteta realizacije aktivnosti vršit će izvještajna institucija, koja je u ovom slučaju Ministarstvo unutrašnjih poslova FBiH – Uprava policije.

Nosioci aktivnosti iz Akcionog plana dostavit će izvještaje o realiziranju aktivnosti iz Akcionog plana izvještajnoj instituciji. Ministarstvo unutrašnjih poslova će, jednom godišnje, objediniti izvještaje nosilaca aktivnosti iz Akcionog plana i Vladi FBiH dostaviti izvještaj o realiziranju aktivnosti iz spomenutog akcionog plana.

Pogledajmo u nastavku vizuelni prikaz strateškog pristupa.

STRATEŠKE OBLASTI

(O)

O1
ZAKONODAVSTVO

ZAKONODAVSTVO – O1	Šifra aktivnosti:	O1 – AI
	Naziv aktivnosti:	
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	
	Nadležne institucije:	
	Indikatori učinka:	
	Indikatori utjecaja:	
	Rok za realizaciju:	
	Aproksimacija troškova:	
	Finansiranje:	
	Kratki opis aktivnosti:	

O2
INSTITUCIONALNI KAPACITETI I SARADNJA

INSTITUCIONALNI KAPACITETI I SARADNJA – O2	Šifra aktivnosti:	O2 – AI
	Naziv aktivnosti:	
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	
	Nadležne institucije:	
	Indikatori učinka:	
	Indikatori utjecaja:	
	Rok za realizaciju:	
	Aproksimacija troškova:	
	Finansiranje:	
	Kratki opis aktivnosti:	

O3
PREVENCIJA

PREVENCIJA – O3	Šifra aktivnosti:	O1 – AI
	Naziv aktivnosti:	
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	
	Nadležne institucije:	
	Indikatori učinka:	
	Indikatori utjecaja:	
	Rok za realizaciju:	
	Aproksimacija troškova:	
	Finansiranje:	
	Kratki opis aktivnosti:	

O4
ODGOVOR/REAKCIJA

ODGOVOR/REAKCIJA – O4	Šifra aktivnosti:	O1 – AI
	Naziv aktivnosti:	
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	
	Nadležne institucije:	
	Indikatori učinka:	
	Indikatori utjecaja:	
	Rok za realizaciju:	
	Aproksimacija troškova:	
	Finansiranje:	
	Kratki opis aktivnosti:	

AKCIONI PLAN

ZA BORBU PROTIV NASILJA NAD DJECOM U DIGITALNOM OKRUŽENJU 2021–2024.

Zbog konstantnog i ubrzanog razvoja digitalnih tehnologija, kao i konstantnih promjena pojavnih oblika ugrožavanja, odnosno načina iskorištavanja i zlostavljanja djece u digitalnom okruženju, a na osnovu Strateškog programa za sigurnost djece u digitalnom okruženju za period 2021–2024, donosi se Akcioni plan za isti vremenski period. Predmetni akcioni plan definira četiri strateška cilja, i to:

- strateški cilj 1 – zakonodavstvo;
- strateški cilj 2 – institucionalni kapaciteti i saradnja;
- strateški cilj 3 – prevencija;
- strateški cilj 4 – odgovor i reakcija.

Za svaki od navedenih strateških ciljeva definirane su aktivnosti koje se realiziraju, izvještajna institucija, nadležna/e institucija/e, indikatori učinka, indikatori utjecaja, rok za realizaciju, aproksimacija troškova, finansiranje aktivnosti i kratak opis aktivnosti, a sve s ciljem mjerenja uspješnosti realizacije planiranih aktivnosti.

Sve izvještajne institucije koje su u Akcionom planu zajedno s institucijama koje su nosioci aktivnosti iz Akcionog plana dostavit će izvještaje o realizaciji aktivnosti iz Akcionog plana. Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova (FMUP) će jednom godišnje objediniti izvještaje o realizaciji aktivnosti iz Akcionog plana i o tome izvijestiti Vladu Federacije BiH.

01 – ZAKONODAVSTVO

ZAKONODAVSTVO – 01	Šifra aktivnosti:	Aktivnost 01-1
	Naziv aktivnosti:	Analiza postojećeg pravnog okvira kako bi se utvrdilo da li na području FBiH postoje adekvatni zakonski propisi i svi relevantni subjekti i nadležni organi za njihovo provođenje, a u cilju zaštite djece u digitalnom okruženju
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo pravde
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo pravde Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova – Federalna uprava policije Federalno tužilaštvo u saradnji s kantonalnim tužilaštvima
	Indikatori učinka:	Doneseni zaključci i preporuke koji ukazuju na propuste u zakonskim normama
	Indikatori utjecaja:	Uspostavljen sistem s adekvatnim zakonskim propisima i svim relevantnim subjektima i nadležnim organima za njihovo provođenje, a u cilju zaštite djece u digitalnom okruženju
	Rok za realizaciju:	Do kraja 2022.
	Aproksimacija troškova:	Budžetska/donatorska sredstva
	Finansiranje:	Budžetska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Generalno će biti neophodno da postoji skup zakona koji jasno pokazuju da većina krivičnih djela i prekršaja koji se mogu počiniti nad djetetom u stvarnom svijetu može biti počinjena i na internetu ili na bilo kojoj drugoj elektronskoj mreži. Potrebno je razviti nove zakone ili prilagoditi postojeće kako bi se zabranili određeni oblici ponašanja koji se mogu odvijati samo na internetu, naprimjer, navođenje djece na daljinu da izvršavaju ili gledaju seksualne činove, ili vrbovanje djece radi sastanka u stvarnom svijetu u seksualne svrhe. Harmonizacija pozitivnih zakonskih propisa u FBiH (Krivični zakon FBiH, Zakon o krivičnom postupku FBiH, Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku FBiH i dr.), uključujući propise o besplatnoj pravnoj pomoći: - s međunarodnim dokumentima i standardima (Konvencija Ujedinjenih naroda o pravima djeteta – CRC, Fakultativni protokol uz Konvenciju Ujedinjenih naroda o pravima djeteta o prodaji djece, dječijoj prostituciji i dječijoj pornografiji, Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala, Konvencija o kibernetičkom kriminalu (ETS, br. 185), Konvencija Vijeća Evrope o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja (CETS, br. 201)) koji jasno propisuju koji su to oblici internetskog, odnosno online seksualnog iskorištavanja djece i izazove u dokazivanju ovih djela, kao i njihovu međusobnu harmonizaciju; - međusobna harmonizacija zakona u FBiH; - njihova harmonizacija s pozitivnim zakonskim propisima u RS i BD BiH.

ZAKONODAVSTVO – 02	Šifra aktivnosti:	Aktivnost 01-2
	Naziv aktivnosti:	Usaglašavanje Zakona o krivičnom postupku FBiH i s tehnološkim razvojem, međunarodnim dokumentima i standardima o zaštiti dječijih prava
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo pravde
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo pravde Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova – Federalna uprava policije u saradnji s KMUP-ovima Centar za edukaciju sudija i tužilaca FBiH – CEST Federalno tužilaštvo u saradnji s kantonalnim tužilaštvima Vrhovni sud i Udruženje sudija FBiH
	Indikatori učinka:	Izrada prijedloga izmjena i dopuna Zakona o krivičnom postupku FBiH i Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku u FBiH
	Indikatori utjecaja:	Usvojeni prijedlozi za donošenje i usvajanje izmjena i dopuna zakona
	Rok za realizaciju:	Do kraja 2023.
	Aproksimacija troškova:	
	Finansiranje:	Budžetska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Zakonske odredbe u Zakonu o krivičnom postupku FBiH potrebno je uskladiti s tehnološkim razvojem kao i s međunarodnim dokumentima i standardima o zaštiti dječijih prava. Definiranje načina prikupljanja digitalnog dokaza i načina postupanja s njim. Propisati da se posebne istražne radnje mogu odrediti za sva krivična djela gdje se kao oštećeni pojavljuju djeca do 18 godina bez obzira na visinu kazne propisane za to krivično djelo. Sankcija za neustupanje passworda/šifre za pristup digitalnim podacima.

ZAKONODAVSTVO – O3	Šifra aktivnosti:	Aktivnost 01-3
	Naziv aktivnosti:	Usaglašavanje odredaba Zakona o krivičnom postupku FBiH s odredbama Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku u FBiH
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo pravde
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo pravde Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova – Federalna uprava policije u saradnji s KMUP-ovima Centar za edukaciju sudija i tužilaca FBiH – CEST Federalno tužilaštvo u saradnji s kantonalnim tužilaštvima Vrhovni sud i Udruženje sudija FBiH
	Indikatori učinka:	Izrada prijedloga izmjena i dopuna Zakona o krivičnom postupku FBiH i Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku u FBiH
	Indikatori utjecaja:	Usvojeni prijedlozi za donošenja i usvajanje izmjena i dopuna zakona
	Rok za realizaciju:	Do kraja 2023.
	Aproksimacija troškova:	
	Finansiranje:	Budžetska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Zakonske odredbe u Zakonu o krivičnom postupku FBiH i Zakonu o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku u FBiH potrebno je međusobno uskladiti, ali ih uskladiti i s tehnološkim razvojem kao i s međunarodnim dokumentima i standardima o zaštiti dječijih prava.

ZAKONODAVSTVO – O4	Šifra aktivnosti:	Aktivnost 01-4
	Naziv aktivnosti:	Usklađivanje odredbi Krivičnog zakona FBiH s Konvencijom Vijeća Evrope o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja – Lanzarote konvencija
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo pravde
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo pravde Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova – Federalna uprava policije u saradnji s KMUP-ovima Centar za edukaciju sudija i tužilaca FBiH – CEST Federalno tužilaštvo u saradnji s kantonalnim tužilaštvima Vrhovni sud i Udruženje sudija FBiH
	Indikatori učinka:	Izrada prijedloga izmjena zakona
	Indikatori utjecaja:	Krivični zakon FBiH u potpunosti usklađen s Konvencijom Vijeća Evrope o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja – Lanzarote konvencija.
	Rok za realizaciju:	Nakon provedene analize iz A01-I.
	Aproksimacija troškova:	
	Finansiranje:	Budžetska / donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Uskladiti odredbe Krivičnog zakona FBiH u skladu s preporukama iz analize A1-01 uključujući sljedeće segmente: - u značenju izraza „dijete kao žrtva krivičnog djela je osoba koja nije navršila 18 godina života“; - zabrana ublažavanja kazne u slučajevima seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja nad djetetom mlađim od 15 godina; - mjera sigurnosti potpune zabrane vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti pri čijem obavljanju se ostvaruje neposredan kontakt s djecom počiniocu krivičnog djela učinjenog na štetu spolnog integriteta djeteta; - osuda za krivično djelo počinjeno na štetu spolnog integriteta djeteta neće se brisati iz kaznene evidencije; - vođenje posebnog registra u okviru kaznene evidencije o osobama koje su pravosnažno osuđene za krivična djela na štetu spolnog integriteta djeteta; - početak toka zastare krivičnog gonjenja za krivična djela počinjena na štetu spolnog integriteta djeteta počinje od dana punoljetstva žrtve...; - odrediti, „mutatis mutandis“, da je svaki postupak protiv djeteta koji je nezakonit u stvarnom svijetu, ako su korištene digitalne tehnologije, nezakonit i na internetu i da se pravila o zaštiti podataka i privatnosti djece na internetu moraju poštovati i prilagoditi. Također, bit će potrebno razviti nove zakone ili prilagoditi postojeće kako bi se zabranili određeni oblici ponašanja koji se mogu odvijati samo na internetu, naprimjer, navođenje djece na daljinu da izvršavaju ili gledaju seksualne činove ili vrbovanje djece radi sastanka u stvarnom svijetu u seksualne svrhe. Dodatno za ove potrebe bit će potrebno uopćeno da postoji zakonski okvir koji zabranjuje zloupotrebu kompjutera u kriminalne svrhe, hakiranje ili drugu zlonamjernu upotrebu ili upotrebu kompjuterskog koda bez pristanka i koji utvrđuje da je internet mjesto na kojem se mogu počiniti krivična djela.

ZAKONODAVSTVO – 05	Šifra aktivnosti:	Aktivnost 01-5
	Naziv aktivnosti:	Usklađivanje konkretnih krivičnih djela u posebnom dijelu Krivičnog zakona FBiH koja se mogu dovesti u vezu s nasiljem nad djecom u digitalnom okruženju
	Izvršajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo pravde
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo pravde Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova – Federalna uprava policije u saradnji s KMUP-ovima Centar za edukaciju sudija i tužilaca FBiH – CEST Federalno tužilaštvo u saradnji s kantonalnim tužilaštvima Vrhovni sud i Udruženje sudija FBiH
	Indikatori učinka:	Izrada prijedloga i izmjena zakona
	Indikatori utjecaja:	Implementacija prijedloga i izmjena zakona u krivičnom zakonu FBiH
	Rok za realizaciju:	Nakon izrade analize iz aktivnosti A01-I
	Aproksimacija troškova:	Budžetska/donatorska sredstva
	Finansiranje:	Budžetska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Uskladiti postojeća krivična djela, odnosno propisati nova s oblikom izvršenja u digitalnom obliku u domeni sigurnosti, kao što su ugrožavanje sigurnosti, ucjena i iznuda i dr. Propisati krivična djela za specifične oblike ponašanja / izvršenja kao što su: • nasilje preko interneta ili digitalno nasilje – cyberbullying; • kontaktiranje odraslih u digitalnom okruženju djece ispod 16 godina radi uspostavljanja seksualnih kontakata online i offline – grooming; • slanje ili primanje seksualno eksplicitnih ili seksualno sugestivnih slika, poruka ili videa – slanje poruka eksplicitnog seksualnog sadržaja putem elektronskih uređaja – sexting; • oblik ucjene preko interneta i neki oblik prijetnje – ucjena ili iznuđivanje osobe dobijenim fotografijama u digitalnom okruženju – sextortion; • zaprimanje neželjene pošte, uznemiravanja putem interneta, posjedovanje sredstava/alata za krivotvorenje, učestvovanje / navođenje na samoubistvo, iskorištavanje djece za pornografske predstave, iskorištavanje kompjuterske mreže ili komunikacije drugim tehničkim sredstvima za izvršenje krivičnih djela seksualnog zlostavljanja ili iskorištavanja djeteta i dr.

ZAKONODAVSTVO – 06	Šifra aktivnosti:	Aktivnost 01-6
	Naziv aktivnosti:	Donošenje standardnih operativnih procedura u slučaju postupanja s digitalnim dokazima i tragovima
	Izvršajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo pravde i Centar za edukaciju sudija i tužilaca FBiH – CEST
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo pravde Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova – Federalna uprava policije u saradnji s KMUP-ovima Centar za edukaciju sudija i tužilaca FBiH – CEST Federalno tužilaštvo u saradnji s kantonalnim tužilaštvima Vrhovni sud i Udruženje sudija FBiH
	Indikatori učinka:	Formiranje radne grupe za sačinjavanje prijedloga/nacrta teksta
	Indikatori utjecaja:	Donesen dokument „Standardne operativne procedure u slučaju postupanja s digitalnim dokazima i tragovima“, procedure se primjenjuju u praksi
	Rok za realizaciju:	Do kraja 2023.
	Aproksimacija troškova:	
	Finansiranje:	Budžetska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Procedure treba da sadrže trenutna tehnološka rješenja iz domene digitalnih tehnologija. Zakonito prikupljanje digitalnih dokaza u skladu s evropskim i svjetskim standardima (Electronic Evidence Guide, DEMF – Digital Evidence Management Framework, Ciardhuaine model, Daubertov princip, „Fryev test“, Američko pravilo 702 Federal rules of Evidence i dr.), gdje je potrebno zaštititi i uvesti zakonito propisano identificiranje, izuzimanje – prikupljanje, dokumentiranje, ispitivanje, pregled, analize, prezentaciju i čuvanje elektronskih dokaza tokom čitavog postupka kako njihova zakonitost i validnost ne bi bile upitne.

O2 – INSTITUCIONALNI KAPACITETI I SARADNJA

INSTITUCIONALNI KAPACITETI I SARADNJA – O1	Šifra aktivnosti:	Aktivnost O2-1
	Naziv aktivnosti:	Promoviranje uspostavljenih mehanizama za prijavu nezakonitih sadržaja zlostavljanja djece u digitalnom okruženju
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova – Federalna uprava policije Centar za sigurni internet u BiH Specijalizirane NVO za ovu oblast i druge NVO
	Indikatori učinka:	Broj aktivnosti i broj korisnika po grupama
	Indikatori utjecaja:	1. Povećan broj prijava nezakonitih sadržaja zlostavljanja djece u digitalnom okruženju 2. Udio žrtava nasilja u prethodnih 12 mjeseci koje su prijavile svoju viktimizaciju nadležnim vlastima ili drugim službeno priznatim mehanizmima rješavanja sukoba
	Rok za realizaciju:	Kontinuirano tokom perioda 2021–2024.
	Aproksimacija troškova:	Budžetska/donatorska sredstva
	Finansiranje:	Budžetska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Treba osigurati promociju mehanizama i građenje kapaciteta mehanizama za prijavljivanje koji omogućavaju djeci, mladima i općoj javnosti da prijave nezakonite sadržaje ili zlostavljanje u digitalnom okruženju/posredstvom digitalnih tehnologija kojima su bili izloženi ili su mu svjedočili na bilo koji način. Linkovi za mehanizme prijavljivanja zloupotrebe trebali bi biti istaknuti na odgovarajućim dijelovima bilo koje internetske stranice koja omogućava prikazivanje sadržaja koji generiraju korisnici.

INSTITUCIONALNI KAPACITETI I SARADNJA – O2	Šifra aktivnosti:	Aktivnost O2-2
	Naziv aktivnosti:	Razvoj procedura za postupanje i razmjenu podataka po prijavama zaprimljenim posredstvom mehanizama za prijavljivanje nezakonitih sadržaja zlostavljanja djece u digitalnom okruženju
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova – Federalna uprava policije
	Nadležne institucije:	Federalno tužilaštvo u saradnji s kantonalnim tužilaštvima u FBiH Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova – Federalna uprava policije Centar za sigurni internet u BiH Specijalizirane NVO za ovu oblast i druge NVO
	Indikatori učinka:	Razvijene procedure postupanja
	Indikatori utjecaja:	Povećan broj prijava koje su rezultirale pokretanjem istrage
	Rok za realizaciju:	Do kraja 2022.
	Aproksimacija troškova:	
	Finansiranje:	Budžetska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Procedure postupanja bi trebale biti razvijene u pisanoj formi, s pripadajućim tabelama za razmjenu podataka između agencija za provođenje zakona, tužilaštava, Centra za sigurni internet u BiH i drugih relevantnih NVO-a koje imaju uspostavljene mehanizme prijave.

INSTITUCIONALNI KAPACITETI I SARADNJA – O2	Šifra aktivnosti:	Aktivnost O2-3
	Naziv aktivnosti:	Operatori javnih telekomunikacijskih usluga razvijaju mehanizme za identifikiranje, blokiranje i uklanjanje sadržaja koji prikazuju zlostavljanja djece u digitalnom okruženju u svim uslugama koje se odnose na njihovu domenu djelovanja
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo prometa i komunikacija
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo prometa i komunikacija Operatori javnih telekomunikacijskih usluga Centar za sigurni internet u BiH Specijalizirane NVO za ovu oblast i druge NVO
	Indikatori učinka:	Broj izrađenih mehanizama/programa ili alata za identifikiranje, blokiranje i uklanjanje sadržaja
	Indikatori utjecaja:	Povećan broj identifikiranih, blokiranih i/ili uklonjenih sadržaja s interneta kao posljedica razvijenih mehanizama
	Rok za realizaciju:	Kontinuirano tokom perioda 2021–2024.
	Aproksimacija troškova:	
	Finansiranje:	Budžetska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Operatori javnih telekomunikacijskih usluga treba da preuzmu zakonsku odgovornost za sadržaj koji je predmet usluga koje pruža operator, što uključuje identifikaciju, blokiranje i uklanjanje sadržaja koji prikazuju zlostavljanja djece s njihovih servera te zabrane distribucije sadržaja bez obzira na to gdje se on nalazi.

INSTITUCIONALNI KAPACITETI I SARADNJA – O4	Šifra aktivnosti: Aktivnost O2-4	
	Naziv aktivnosti:	Izrada inicijative za postavljanje crnih listi (engl. <i>black list</i>), koje bi sadržavale ažurirane informacije o domenama na kojima se nalaze sadržaji nasilja nad djecom u digitalnom okruženju
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo prometa i komunikacija
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo prometa i komunikacija u saradnji s RAK-om Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova – Federalna uprava policije Centar za sigurni internet u BiH Specijalizirane i druge NVO
	Indikatori učinka:	Pokrenuta inicijativa za izradu crne liste upućena prema RAK-u
	Indikatori utjecaja:	Broj blokiranih sadržaja i postavljenih linkova
	Rok za realizaciju:	Do kraja 2022.
	Aproksimacija troškova:	
	Finansiranje:	Budžetska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Crna lista je skup identificiranih internetskih stranica koje prikazuju nasilje nad djecom. Stranice su identificirane od nadležnih organa i organizacija širom svijeta kao što su Interpol, INHOPE i dr. Trebalo bi izraditi jedinstveni web-portal koji bi upozoravao korisnike interneta da pristupaju sadržaju koji prikazuje nasilje i da za to mogu krivično/prekršajno odgovarati. Operatori javnih telekomunikacijskih usluga također treba da kreiraju svoje crne liste i da preuzimaju crne liste koje su razvile druge organizacije (npr. SOS linije za prijavu neprimjerenog sadržaja) ili ovlašteni organi, te da razviju mehanizme koji će – za sve njihove usluge – automatski onemogućavati pristup takvim web-stranicama koje su definirane na ažuriranim crnim listama.

INSTITUCIONALNI KAPACITETI I SARADNJA – O5	Šifra aktivnosti: Aktivnost O2-5	
	Naziv aktivnosti:	Na web-stranicama institucija FBiH i škola postaviti linkove za djecu koji upućuju na uspostavljene mehanizme i linije za prijavu i podršku Centra za sigurni internet u slučajevima nasilja nad djecom u digitalnom okruženju
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo prometa i komunikacija
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo prometa i komunikacija Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova – Federalna uprava policije Kantonalna ministarstva obrazovanja i nauke uz koordinaciju Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke Centar za sigurni internet u BiH Specijalizirane i druge NVO
	Indikatori učinka:	Postavljeni linkovi
	Indikatori utjecaja:	Povećan broj posjećenih stranica s postavljenih linkova
	Rok za realizaciju:	Kontinuirano tokom 2021–2024.
	Aproksimacija troškova:	
	Finansiranje:	Budžetska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Neophodno je postaviti link/linkove razvijenih mehanizama za prijavu neprimjerenog sadržaja zlostavljanja u digitalnom okruženju te podršku žrtvama (uspostavljene pri Centru za sigurni internet) na web-stranice institucija u FBiH, posebno obrazovnih institucija i drugih organizacija koje rade s djecom, ali i promovirati postavljanje ovih linkova na web-stranice komercijalnih agencija koje na bilo koji način rade s djecom (npr. knjižare, biblioteke, sportski centri itd.) Linkovi bi bili direktno povezani sa stranicom za prijavu i/ili podršku Centra za sigurni internet.

INSTITUCIONALNI KAPACITETI I SARADNJA – 06	Šifra aktivnosti: Aktivnost O2-6	
	Naziv aktivnosti:	Inicijativa za uspostavu linijskih radnih mjesta u KMUP-ovima na kojima bi radili policijski službenici za borbu protiv kompjuterskog kriminala, a za predmete krivičnih djela na štetu djece u digitalnom okruženju uspostaviti specijalizirane tužioce u kantonalnim tužilaštvima
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova
		Federalna uprava policije
		Kantonalna ministarstva unutrašnjih poslova
		Federalno tužilaštvo u saradnji s kantonalnim tužilaštvima
	Indikatori učinka:	Uspostavljen minimalno jedan linijski tužilac i najmanje dva linijska policijska službenika u svakom KT i KMUP-u do 2023. godine
	Indikatori utjecaja:	Povećan broj prijavljenih slučajeva u odnosu na prethodni period realizacije ove aktivnosti. (Broj podnesenih izvještaja o počinjenom KD i broj naredbi o provođenju istraga).
	Rok za realizaciju:	Do kraja 2024. godine.
	Aproksimacija troškova:	
Finansiranje:		
Budžetska/donatorska sredstva		
Kratki opis aktivnosti:		
Podaci za 2019. pokazuju da je na području Federacije BiH samo za krivično djelo iz člana 211. „iskorištavanje djeteta ili maloljetnika radi pornografije“ KZ FBiH podneseno 14 izvještaja o počinjenom krivičnom djelu protiv 9 osoba, od čega je 7 prijavljenih maloljetno, a 2020. godine isti broj prijava protiv 16 osoba, od čega je 5 maloljetno, a za krivično djelo iz člana 212. „upoznavanje djeteta s pornografijom“ KZ FBiH podneseno 6 izvještaja o počinjenom krivičnom djelu protiv 6 osoba, dok su 2020. godine bile 2 prijave protiv 2 osobe. Uspostavom linijskih policijskih službenika u KMUP-ovima i linijskih tužilaca u kantonalnim tužilaštvima trebao bi se povećati broj otkrivenih djela koja su iz domene kompjuterskog kriminala i predmetima krivičnih djela na štetu djece u digitalnom okruženju. Vodeći se iskustvima kada su u pitanju djeca žrtve generalno, trebalo bi voditi računa o tome da linijski policijski službenici pokrivaju sva djela, tj. da ne budu uvjetovani unutrašnjom organizacijom u KMUP-u (sektor – djela sa zapriječenom kaznom iznad 10 god., policijske stanice – djela za zapriječenom kaznom ispod 10 god.). Ovakva praksa se pokazala neadekvatnom kada su u pitanju djeca u kontaktu sa zakonom generalno.		

INSTITUCIONALNI KAPACITETI I SARADNJA – 07	Šifra aktivnosti: Aktivnost O2-7	
	Naziv aktivnosti:	Edukacija i certificiranje policijskih službenika i zaposlenika organa starateljstva za rad s osobama do 18 godina u kontaktu sa zakonom, u skladu s važećom zakonskom regulativom
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo pravde
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo pravde
		Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova – Federalna uprava policije
		Kantonalna ministarstva unutrašnjih poslova
		Federalno ministarstvo rada i socijalne politike u saradnji s kantonalnim resornim ministarstvima
	Indikatori učinka:	Najmanje jedna edukacija godišnje za certificiranje
	Indikatori utjecaja:	Svaka istražna organizacijska jedinica u okviru agencija za provođenje zakona i organizacijska jedinica organa starateljstva – centra za socijalni rad ima najmanje jednog certificiranog službenika
	Rok za realizaciju:	Kontinuirano tokom 2021–2024.
	Aproksimacija troškova:	
Finansiranje:		
Budžetska sredstva		
Kratki opis aktivnosti:		
Potrebno je certificirati i obučiti što veći broj policijskih službenika za rad s osobama do 18 godina u kontaktu sa zakonom, tako da svaka istražna organizacijska jedinica u okviru agencija za provođenje zakona ima najmanje jednog obučenog službenika. FUP trenutno nema niti jednog certificiranog policijskog službenika za rad s maloljetnicima. Također u organima starateljstva – centrima za socijalni rad potrebno je da ima najmanje jedan certificirani službenik. Pored certificiranja novih službenika potrebno je polugodišnje provođenje obuka na dodatnim obukama već ranije certificiranih službenika i zaposlenika organa starateljstva za rad s djecom i maloljetnicima u skladu s važećom zakonskom regulativom.		

INSTITUCIONALNI KAPACITETI I SARADNJA – O8

Šifra aktivnosti:	Aktivnost O2-8
Naziv aktivnosti:	Uspostava CERT-a (Computer Emergency Response Team) za područje FBiH
Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo prometa i komunikacija
Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo prometa i komunikacija
Indikatori učinka:	Uspostavljen CERT na području FBiH
Indikatori utjecaja:	Prepoznatljivost i vidljivost CERT-a u sistemu za razmjenu podataka iz domene cyber sigurnosti na nivou FBiH
Rok za realizaciju:	Kontinuirano tokom 2021–2024.
Aproksimacija troškova:	
Finansiranje:	Budžetska/donatorska sredstva
Kratki opis aktivnosti:	Potrebno je na nivou FBiH nastaviti aktivnosti na uspostavi CERT-a. CERT je organ koji treba da omogući sigurnost kompjuterskih infrastruktura u institucijama FBiH, te da omogući otkrivanje, sprečavanje, prevladavanje i odgovor na sve cyber napade na te infrastrukture. CERT također treba da služi za razmjenu informacija o cyber sigurnosti.

INSTITUCIONALNI KAPACITETI I SARADNJA – O9

Šifra aktivnosti:	Aktivnost O2-9
Naziv aktivnosti:	Nabavka specijalističke opreme (hardver i softver) za istraživanje krivičnih djela nasilja nad djecom u digitalnom okruženju
Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova
Nadležne institucije:	Federalna uprava policije Kantonalna ministarstva unutrašnjih poslova u FBiH Kantonalna tužilaštva
Indikatori učinka:	Nabavljena oprema i stavljena u funkciju
Indikatori utjecaja:	Proces istraživanja KD nasilja nad djecom će biti unaprijeđen na način definiran kao i u aktivnosti O2-6
Rok za realizaciju:	Kontinuirano tokom 2021–2023.
Aproksimacija troškova:	
Finansiranje:	Budžetska/donatorska sredstava
Kratki opis aktivnosti:	Potrebno je osigurati posebne „specijalizirane sobe“ za digitalne istrage te osigurati određenu specijaliziranu opremu za rad kao što su: - kompjuteri određenih performansi; - specijalizirani alati/softveri za rad; - specijalizirani skupovi mobilne/prijenosne opreme i softvera; - nezavisna internetska konekcija. Za postojeću opremu koja se koristi potrebno je osigurati redovno licenciranje programskih alata kao potrebne dodatne napredne obuke za rad s njom.

O3 – PREVENCIJA

Šifra aktivnosti:	Aktivnost O3-I
Naziv aktivnosti:	Razviti digitalnu pismenost kao dio redovnog školskog programa koji je primjeren uzrastu i primjenjiv na svu djecu, nastavnike i roditelje
Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke
Nadležne institucije:	Kantonalna ministarstva obrazovanja Prosvjetno-pedagoški zavodi Regulatorna agencija za komunikacije (RAK) Centar za sigurni internet u BiH Specijalizirane i druge NVO
Indikatori učinka:	Broj planiranih/održanih časova/obuka
Indikatori utjecaja:	Razvijen kurikulum i integriran u časove odjeljske zajednice
Rok za realizaciju:	Do kraja 2023 – kontinuirano.
Aproksimacija troškova:	
Finansiranje:	Budžetska/donatorska sredstava
Kratki opis aktivnosti:	Odgojno-obrazovne ustanove trebaju razviti programe koji su usmjereni na razvijanje digitalne kompetencije kod učenika i nastavnika kako bi se ojačale i razvile vještine prepoznavanja prijetnji i negativnih utjecaja koje može imati korištenje tehnologije, kao i odrediti koji su to mehanizmi zaštite koji se u tim situacijama moraju pokrenuti. Podučavanje o pozitivnim i odgovornim oblicima ponašanja na internetu je ključni cilj ovakvih edukativnih programa koji izoštravaju svijest djece, roditelja i nastavnog kadra o sigurnosti u digitalnom okruženju. U ovom procesu svi oni koji rade s djecom, a posebno nastavni kadar, moraju biti kontinuirano educirani o hodogramima djelovanja u slučaju da se primijete znakovi nasilja na djetetu, o tome kako pravovremeno prevenirati zlostavljanje, kako detektirati rane znakove upozorenja, kako reagirati i kome prijaviti uočeno, a sve u cilju zaštite i poduzimanja aktivnosti u najboljem interesu djece.

PREVENCIJA – 02	Šifra aktivnosti:	Aktivnost 03-2
	Naziv aktivnosti:	Uvođenje sadržaja „socijalizacije s pravom“ u časove odjeljske zajednice za učenike srednjih škola u FBiH (s vidljivim sadržajima prevencije nasilja nad djecom u digitalnom okruženju)
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke u saradnji s kantonalnim ministarstvima obrazovanja
	Indikatori učinka:	Izrađeni materijali
	Indikatori utjecaja:	Uvođenje sadržaja u časove odjeljskih zajednica u srednjima školama u kantonima
	Rok za realizaciju:	Kontinuirano
	Aproksimacija troškova:	Postojeća budžetska sredstva
	Finansiranje:	Budžetska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Izraditi kurikulum za srednje škole kojim bi se učenici upoznavali s etiologijom i fenomenologijom savremenih sigurnosnih izazova koji ih okružuju. Sadržaji bi se realizirali kroz časove odjeljske zajednice. Implementirati kurikulum za srednje škole kojim se učenici upoznaju s etiologijom i fenomenologijom savremenih rizika od nasilja nad djecom u digitalnom okruženju. Sadržaji bi se realizirali kroz časove odjeljske zajednice.

PREVENCIJA – 03	Šifra aktivnosti:	Aktivnost 03-3
	Naziv aktivnosti:	Prilagođavanje i implementacija programa „BUDITE SJAJNI NA INTERNETU“ ili nekog drugog programa za djecu u osnovnim školama u FBiH
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke u saradnji s kantonalnim ministarstvima obrazovanja Centar za sigurni internet u BiH Specijalizirane i druge NVO
	Indikatori učinka:	Uspostavljen program u osnovnim školama u kantonima u FBiH
	Indikatori utjecaja:	Djeca jasno prepoznaju štetne sadržaje na internetu u domeni nasilja nad djecom u digitalnom okruženju
	Rok za realizaciju:	Kontinuirano
	Aproksimacija troškova:	
	Finansiranje:	Budžetska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Program su razvile vodeće svjetske organizacije koje se bave ovom tematikom pod pokroviteljstvom kompanije Google i Ministarstva obrazovanja Sjedinjenih Američkih Država. Osnovni ciljevi programa su: potaknuti promišljeno dijeljenje sadržaja i informacija tretirajući internetsku komunikaciju poput komunikacije licem u lice; ako nije ispravno reći, nije ispravno postaviti online, stvoriti smjernice o tome koja je vrsta komunikacije (a koja nije) prikladna za odgovarajući uzrast i priliku; osigurati da lični podaci o porodici i prijateljima ostanu privatni. Početna tačka kurikuluma je besplatna edukativna interaktivna igra INTERLAND, koja djeci, na njima pristupačan i zanimljiv način, približava osnovne pojmove i principe sigurnosti i ponašanja u digitalnom svijetu. Resursi koje koriste djeca u sklopu ovog programa ne zahtijevaju prijavljivanje i korištenje bilo kakvih ličnih podataka te mogu biti korišteni na svim platformama (mobitel, tablet, kompjuter). U nastavni plan i program uključeni su planovi lekcija za pet tema, s aktivnostima i radnim listovima koji su osmišljeni kako bi nadopunili Interland. Napominjemo da program ne zavisi od obrazovnog i društvenog sistema i nije suprotstavljen postojećim nastavnim planovima nego je komplementaran i dopunjujući.

PREVENCIJA – 04	Šifra aktivnosti:	Aktivnost 03-4
	Naziv aktivnosti:	Uvođenje programa sekundarne prevencije za djecu u riziku u osnovnim i srednjim školama u FBiH (prema uspostavljenom modelu Kantona Sarajevo, USK i K10)
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke u saradnji s kantonalnim ministarstvima obrazovanja Centar za sigurni internet u BiH Specijalizirane i druge NVO
	Indikatori učinka:	Usvojeni adekvatni podzakonski akti / održane obuke nastavnika i stručnih službi osnovnih škola
	Indikatori utjecaja:	Uspostavljen sistem praćenja rizičnih ponašanja, pružanje podrške (unutar škole), odnosno referiranje na druge servise/resurse u zajednici ako je potrebna podrška van školskog sistema i zaštite djece u osnovnim školama (s vidljivim sadržajima koji jednim dijelom prepoznaju slučajeve nasilja nad djecom u digitalnom okruženju...)
	Rok za realizaciju:	Kontinuirano
	Aproksimacija troškova:	Donatorska sredstva
	Finansiranje:	Budžetska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Uspostaviti održiv i efikasan model sekundarne prevencije za djecu u riziku, po modelu koji je rađen u saradnji s UNICEF-om BiH, a koji je baziran na NAJBOLJEM INTERESU DJETETA, između ostalog, i nasilju u digitalnom okruženju. Programom su predviđene aktivnosti SISTEMATSKOG ODGOVORA kroz: grupni rad, individualni plan podrške učeniku (IPP) i individualni plan brige za učenika (IPB). Plan sadrži i precizne referalne mehanizme saradnje stručnih službi škola s roditeljima i stručnim službama zajednice. Program je predviđen podzakonskim aktima Zakona o osnovnom obrazovanju, čime se osigurava samoodrživost.

PREVENCIJA – 05	Šifra aktivnosti:	Aktivnost 03-5
	Naziv aktivnosti:	Podizanje svijesti javnosti o nasilju u digitalnom okruženju i oblicima prevencije
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalna uprava policije u saradnji sa specijaliziranom NVO
	Nadležne institucije:	Sva nadležna federalna i kantonalna ministarstva Kantonalna ministarstva obrazovanja uz koordinaciju Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke Centar za sigurni internet u BiH Specijalizirane i druge NVO
	Indikatori učinka:	Broj realiziranih kampanja/aktivnosti na podizanju svijesti
	Indikatori utjecaja:	Realiziranje kampanje
	Rok za realizaciju:	Kontinuirano
	Aproksimacija troškova:	Donatorska sredstva
	Finansiranje:	Budžetska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Neophodna je realizacija sveobuhvatnih kampanja putem medija i društvenih mreža s ciljem prevencije i podizanja svijesti ciljnih grupa djece, mladih, roditelja, nastavnika i ostalih građana FBiH (opće javnosti) o rizicima i oblicima identifikacije, sprečavanja, prijavljivanja itd. ovog oblika ponašanja.

PREVENCIJA – 06	Šifra aktivnosti:	Aktivnost 03-6
	Naziv aktivnosti:	Istraživanje problema nasilja nad djecom u digitalnom okruženju u FBiH
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalna uprava policije Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije
	Nadležne institucije:	Federalna uprava policije u saradnji s KMUP-ovima Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Centar za sigurni internet u BiH Specijalizirane i druge NVO
	Indikatori učinka:	Provedeno i publicirano istraživanje
	Indikatori utjecaja:	Rezultati istraživanja se koriste za definiranje daljih aktivnosti i razvoj novih instrumenata u suzbijanju nasilja nad djecom u digitalnom okruženju u FBiH
	Rok za realizaciju:	Do kraja 2022.
	Aproksimacija troškova:	Donatorska sredstva
	Finansiranje:	Budžetska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Neophodno je uraditi predmetno istraživanje radi planiranja, revizije i izrade obrazovnih planova/kurikuluma, kampanja podizanja svijesti i drugih aktivnosti na suzbijanju nasilja nad djecom u digitalnom okruženju u FBiH.

PREVENCIJA - 07	Šifra aktivnosti:	Aktivnost 03-7
	Naziv aktivnosti:	Podrška Centru za sigurni internet u BiH u svrhu unapređenja mehanizama za prijavu i podršku žrtvama nasilja u digitalnom okruženju
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Centar za sigurni internet u BiH
	Nadležne institucije:	Centar za sigurni internet u BiH
	Indikatori učinka:	Realizirana podrška institucija i drugih organizacija radu Centra
	Indikatori utjecaja:	Centar za sigurni internet u BiH funkcioniра po uzoru na evropske centre za sigurni internet i efikasno sarađuje s nadležnim institucijama na zaštiti djece od nasilja u digitalnom okruženju
	Rok za realizaciju:	Kontinuirano
	Aproksimacija troškova:	
	Finansiranje:	Budžetska/donatorska sredstva
Kratki opis aktivnosti:		Centar za sigurni internet je uspostavilo 2018. godine Udruženje MFS-EMMAUS po uzoru na evropske centre za sigurni internet. Centar se sastoji iz 4 segmenta, a to su: a) informativni centar za prevenciju i podizanje svijesti, te realizaciju programa obuke ciljnih grupa, uključujući posebnu platformu za nastavnike; b) mehanizam/online linija za prijavu neprimjerenog sadržaja; c) mehanizam/telefonska linija za podršku žrtvama i srođnicima; d) omladinski panel za vršnjačku edukaciju i uključivanje djece i mladih u programe prevencije. SOS linija za prijavu je uspostavljena već 2010. godine, kada MFS-EMMAUS postaje članica organizacije INHOPE – globalne organizacije SOS linija za prijavu nasilja nad djecom u digitalnom okruženju, te 2018. postaje sastavni dio Centra. Potrebno je pružiti kontinuiranu podršku u održivosti rada Centra kroz: finansiranje, promoviranje u svim dokumentima i publikacijama, uključivanje u radne grupe, seminare i edukacije, uključivanje u sve procese koji se tiču sigurnosti djece na internetu. Potrebno je pružiti podršku u realizaciji preventivnih programa kroz zajedničko djelovanje institucija i Centra za sigurniji internet.

O4 – ODGOVOR / REAKCIJA

ODGOVOR/REAKCIJA – 01	Šifra aktivnosti:	Aktivnost 04-I
	Naziv aktivnosti:	Uspostaviti registar seksualnih prijestupnika za krivična djela počinjena na štetu djeteta u FBiH
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo pravde
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo pravde Federalna uprava policije Kantonalna ministarstva unutrašnjih poslova Sudovi u FBiH
	Indikatori učinka:	Izrađen prijedlog izmjena i dopuna zakonskih i podzakonskih propisa koji reguliraju kaznenu evidenciju te uspostavljen registar
	Indikatori utjecaja:	Broj unesenih podataka
	Rok za realizaciju:	Do kraja 2023.
	Aproksimacija troškova:	
	Finansiranje:	Budžetska/donatorska sredstava
	Kratki opis aktivnosti:	Uspostaviti registar svih prijestupnika seksualnih krivičnih djela počinjenih na štetu djece (pored djela u vezi s nasiljem nad djecom u digitalnom okruženju obuhvatiti i druga djela u vezi sa seksualnim prijestupnicima). Registar je potrebno uspostaviti u skladu s preuzetim obavezama iz člana 37. „evidentiranje i pohranjivanje nacionalnih podataka o osuđenim počiniteljima seksualnog djela“ Lanzarote konvencije, u kojem se između ostalog u stavu I navodi da „u svrhu sprečavanja i krivičnog gonjenja za krivična djela, uspostavljena u skladu sa ovom Konvencijom, članica će poduzeti potrebne zakonske i druge mjere da prikuplja i pohranjuje, u skladu sa relevantnim odredbama o zaštiti ličnih podataka i drugim odgovarajućim pravilima i garancijama koje propisuje domaći zakon, podatke koji se odnose na identitet i genetski profil (DNK) lica osuđenih za krivična djela, uspostavljena u skladu sa ovom Konvencijom“.

ODGOVOR/REAKCIJA – 02	Šifra aktivnosti:	Aktivnost 04-2
	Naziv aktivnosti:	Edukacija edukatora (nastavnika informatike, stručnih saradnika i drugog nastavnog osoblja, posebno pedagoga i psihologa u osnovnim i srednjim školama) o problemu nasilja nad djecom u digitalnom okruženju
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke u saradnji s kantonalnim ministarstvima obrazovanja Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova – Federalna uprava policije Centar za sigurni internet u BiH Specijalizirane i druge NVO
	Indikatori učinka:	Broj obavljenih edukacija
	Indikatori utjecaja:	Uvedene kontinuirane edukacije u osnovnim i srednjim školama
	Rok za realizaciju:	Kontinuirano
	Aproksimacija troškova:	
	Finansiranje:	Budžetska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Educirati što veći broj nastavnog osoblja, minimalno u svakoj školi (osnovna i srednja) da postoje dva edukatora iz ove oblasti, po mogućnosti da su to nastavnici/profesori informatike i pedagozi.

ODGOVOR/REAKCIJA – 03	Šifra aktivnosti:	Aktivnost 04-3
	Naziv aktivnosti:	Edukacija policijskih službenika, tužilaca i sudija (posebnih i zajedničkih) u domeni istraživanja, dokumentiranja i dokazivanja krivičnih djela nasilja nad djecom u digitalnom okruženju
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova Centar za edukaciju sudija i tužilaca FBiH – CEST
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova – Federalna uprava policije Federalno tužilaštvo u saradnji s kantonalnim tužilaštvima Centar za sigurni internet u BiH Specijalizirane i druge NVO Akademska zajednica
	Indikatori učinka:	Broj obavljenih edukacija
	Indikatori utjecaja:	Uvedene kontinuirane edukacije na policijskoj akademiji i drugim institucijama
	Rok za realizaciju:	Kontinuirano
	Aproksimacija troškova:	
	Finansiranje:	Budžetska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Obuke iz domene nasilja nad djecom u digitalnom okruženju uvesti u redovne obuke policije, tužilaca i sudija.

ODGOVOR/REAKCIJA – 04	Šifra aktivnosti:	Aktivnost 04-4
	Naziv aktivnosti:	Edukacija uposlenih u centrima za socijalni rad u domeni zaštite djece žrtava oštećenih krivičnim djelom u digitalnom okruženju
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno Ministarstvo rada i socijalne politike
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo rada i socijalne politike u saradnji s nadležnim kantonalnim ministarstvima Federalno tužilaštvo u saradnji s kantonalnim tužilaštvima Centar za sigurni internet u BiH Specijalizirane i druge NVO Akademska zajednica FBiH
	Indikatori učinka:	Obavljene edukacije
	Indikatori utjecaja:	Uvedene kontinuirane edukacije za uposlene u centrima za socijalni rad
	Rok za realizaciju:	Kontinuirano
	Aproksimacija troškova:	
	Finansiranje:	Budžetska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Obuke iz domene nasilja nad djecom u digitalnom okruženju uvesti u redovne obuke socijalnih radnika.

ODGOVOR/REAKCIJA – 05	Šifra aktivnosti:	Aktivnost 04-5
	Naziv aktivnosti:	Edukacija uposlenih u centrima za mentalno zdravlje u domeni zaštite djece žrtava oštećenih krivičnim djelom u digitalnom okruženju
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo zdravstva
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo zdravstva u saradnji s kantonalnim ministarstvima i centrima za mentalno zdravlje Federalno tužilaštvo u saradnji s kantonalnim tužilaštvima Centar za sigurni internet u BiH Specijalizirane i druge NVO Akademska zajednica FBiH
	Indikatori učinka:	Obavljene edukacije
	Indikatori utjecaja:	Uvedene kontinuirane edukacije za uposlene u centrima za socijalni rad
	Rok za realizaciju:	Kontinuirano
	Aproksimacija troškova:	
	Finansiranje:	Budžetska / donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Obuke iz domene nasilja nad djecom u digitalnom okruženju uvesti u redovne obuke socijalnih radnika.

ODGOVOR/REAKCIJA – O6	Šifra aktivnosti:	Aktivnost 04-6
	Naziv aktivnosti:	Specijalističke obuke za policijske službenike, kao i dodatna predavanja za kadete na temu nasilja nad djecom u digitalnom okruženju u policijskoj akademiji FMUP-a
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova – Federalna uprava policije Centar za sigurni internet u BiH Specijalizirane i druge NVO
	Indikatori učinka:	Kreiranje kurikuluma
	Indikatori utjecaja:	Kontinuirano obavljanje obuka
	Rok za realizaciju:	Kontinuirano
	Aproksimacija troškova:	
	Finansiranje:	Budžetska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Prethodni plan za policijske akademije sačinjen je 2017. godine pa ga je potrebno nadograditi novim tehničko-tehnološkim dostignućima. Policijska akademija FMUP-a ima dovoljno resursa i kapaciteta da organizira specijalističke obuke za policijske službenike na temu nasilja nad djecom u digitalnom okruženju. One mogu biti izvršene u saradnji s FUP-om ili drugim članovima stručne i akademske javnosti. Kadetima će biti organizirana dodatna predavanja o navedenoj temi, a isto tako može im se ponuditi da mimo osnovne obuke učestvuju i na kursu na navedenu temu.

ODGOVOR/REAKCIJA – O7	Šifra aktivnosti:	Aktivnost 04-7
	Naziv aktivnosti:	Davanje podrške programima i projektima iz oblasti zaštite prava djece koja su žrtva zlostavljanja, pedofilije i prosjačenja iz dijela prihoda ostvarenih po osnovu naknada za priređivanje igara na sreću
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke u saradnji s nevladinim organizacijama i fondacijama koje apliciraju na javni poziv Centar za sigurni internet u BiH Specijalizirane i druge NVO
	Indikatori učinka:	Broj podržanih programa i projekata
	Indikatori utjecaja:	Uspostavljanje efikasniji sistem zaštite prava djece koja su žrtva zlostavljanja, pedofilije i prosjačenja
	Rok za realizaciju:	Kontinuirano
	Aproksimacija troškova:	
	Finansiranje:	Budžetsko – aktivnost se realizira iz dijela prihoda ostvarenih po osnovu naknada za priređivanje igara na sreću
	Kratki opis aktivnosti:	Cilj davanja podrške programima i projektima iz oblasti zaštite prava djece koja su žrtva zlostavljanja, pedofilije i prosjačenja jeste, prije svega, uspostavljanje adekvatnih mehanizama zaštite u zajednici za svako dijete, jačanje preventivnih aktivnosti te sklanjanje djece koja prose s ulica i njihova integracija u redovan nastavni proces.

ODGOVOR/REAKCIJA – O8	Šifra aktivnosti:	Aktivnost 04-8
	Naziv aktivnosti:	Opremanje specijalističkih prostorija za saslušanje djece svjedoka u kantonalnim tužilaštvima, sudovima i policijskim agencijama
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH
	Nadležne institucije:	Kantonalna tužilaštva Sudovi u FBiH
	Indikatori učinka:	Svaki kanton u FBiH ima najmanje jednu prostoriju za saslušanje usklađenu s Minimalnim standardima opremanja i korištenja
	Indikatori utjecaja:	
	Rok za realizaciju:	Decembar 2021. godine
	Aproksimacija troškova:	200.000 KM
	Finansiranje:	Donatorska sredstva – UNICEF
	Kratki opis aktivnosti:	U skladu s usvojenim „Minimalnim standardima opremanja i korištenja prostorija za saslušanje djece svjedoka usvojenih od strane VSTV BiH“, VSTV BiH će u saradnji s UNICEF-om uraditi procjenu stanja postojećih prostorija, potreba za njihovim unapređenjem kako bi se ispunili Minimalni standardi, te uredile postojeće i opremile nove prostorije na način da geografski bude pokrivena cijela FBiH, odnosno svi kantoni.

STRATEŠKI PROGRAM

SIGURNOST DJECE U DIGITALNOM
OKRUŽENJU U FEDERACIJI BIH
2021–2024.

STRATEŠKI PROGRAM

SIGURNOST DJECE U DIGITALNOM
OKRUŽENJU U FEDERACIJI BIH
2021–2024.

UVOD

Strateški program za sigurnost djece u digitalnom okruženju u Federaciji BiH za razdoblje 2021.–2023. nastao je sa svrhom definiranja misije pred izazovom fenomena nasilja nad djecom u digitalnom okruženju uz naznačavanje konkretnih smjernica za njihovo ostvarenje putem pripadajućeg Akcijskog plana za borbu protiv nasilja nad djecom u digitalnom okruženju u FBiH 2021.–2023.

Ovaj dokument pokriva razdoblje od 2021. do 2024. godine i oslanja se na misiju, viziju i ciljeve međunarodnih dokumenata¹ koji se odnose na prava djeteta, ali i posebna prava i zaštitu djece u digitalnom okruženju.

NASILJE NAD DJECOM U DIGITALNOM OKRUŽENJU

Primjena tehnoloških uređaja je široko rasprostranjena i lako je dostupna većini stanovništva u BiH. Broj djece koja koriste takve uređaje i Internet raste svake godine, i to tako da možemo konstatirati da su djeca dominantni korisnici ovih tehnologija. Tako postoje sve veća potreba i težnja, bez obzira na generacijske razlike, da se korištenje digitalnih tehnologija učini što je moguće sigurnijim. Usporedno s brojnim prednostima korištenja digitalnih tehnologija javila su se i mnoga ograničenja koja danas predstavljaju veliki problem u svakodnevnom životu.

¹ Najznačajniji pravni propis EU:

- Direktiva 2011/92/EU Europskog parlamenta i Vijeća o suzbijanju seksualnog zlostavljanja i seksualnog iskorištavanja djece i dječje pornografije.

Najznačajniji pravni propisi VE:

- Konvencija o kibernetičkom kriminalu;
- Konvencija o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja - Lanzarote konvencija;
- Rezolucija 1307(2002) Parlamentarne skupštine VE o seksualnom iskorištavanju djece;
- Rezolucija 1099(1996) Parlamentarne skupštine VE o seksualnom iskorištavanju djece;
- Preporuka Komiteta ministara VE (2001)16 o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja.

Najznačajniji pravni propisi UN-a:

- Konvencija o pravima djeteta;
- fakultativni protokoli uz Konvenciju o pravima djeteta o prodaji djece, dječjoj prostituciji i pornografiji te o zabrani učešća djece u oružanim sukobima;
- Konvencija protiv transnacionalnog organiziranog kriminala;
- Protokol o sprečavanju, suzbijanju i kažnjavanju trgovine ljudima, naročito ženama i djecom, koji dopunjava Konvenciju protiv transnacionalnog organiziranog kriminala;
- smjernice o pravosuđu u stvarima koje uključuju djecu žrtve i svjedoke krivičnih djela.

Konkretno, sam Internet je omogućio i „selidbu“ rizičnih i kažnjivih ponašanja iz realnog svijeta u online okruženje. Upravo zbog same naravi virtualnog okruženja koje karakteriziraju osjećaj anonimnosti, povećana dostupnost štetnih sadržaja, ali i olakšano umrežavanje udaljenih korisnika, Internet postaje globalna platforma s neograničenim potencijalom širenja dobrih stvari, ali i onih koje imaju nesagledive štetne posljedice.

Navedene karakteristike virtualnog okruženja omogućavaju pojavu novih oblika nasilnih sadržaja i ponašanja koji su po svojoj prirodi u određenim aspektima čak ekstenzivniji od nasilja i zlostavljanja u njihovom offline obliku. Svrha ovog STRATEŠKOG PROGRAMA ogleda se upravo u razjašnjavanju i definiranju ključnih pojmova i koncepata u području reagiranja na fenomen nasilja nad djecom u digitalnom okruženju s ciljem njegovog potpunijeg shvaćanja i ispravnog reagiranja na njega.

Rizici korištenja digitalnih tehnologija za djecu su brojni, a štetne aktivnosti u kojima je dijete ciljano izabrano kao žrtva od drugog djeteta ili odrasle osobe su skoro pa svakodnevna pojava. Spomenuti rizici najčešće uključuju slučajeve: cyber nasilja, zlostavljanja i iskorištavanja djece na Internetu.

Poput situacija u realnom svijetu, tako i u virtualnom okruženju pojedinac može postati žrtva ili izvršitelj određenog društveno neprihvatljivog ponašanja. Upravo je razvoj digitalnih tehnologija omogućio pojavu novih krivičnih djela na štetu djece, ali i revitalizaciju konvencionalnih oblika kriminaliteta koji se izvršavaju na suvremene načine. Tako su i iskorištavanje i nasilje nad djecom u digitalnom okruženju poprimili vrlo različite oblike. Uz korištenje digitalnih tehnologija najčešći oblici protupravnih ponašanja koja se javljaju u svakodnevnom životu eksponiraju se u vidu: vrijeđanja, uznemiravanja, slanja prijeteci i uvredljivih poruka, lažnog predstavljanja, poticanja na mržnju i nasilje i sl.

Ono što naročito zabrinjava jesu i sve češći slučajevi vrlo teških oblika nasilja nad djecom u digitalnom okruženju. Ovdje prvenstveno mislimo na slučajeve seksualne eksploatacije i seksualno nasilje nad djecom počinjeno, snimljeno ili podijeljeno u digitalnom okruženju. Ovdje ubrajamo i neke specifične oblike nasilja nad djecom koji ostavljaju trajne posljedice na razvoj djeteta. Jedan od takvih primjera s teškom posljedicom odnosi se na materijale dobivene eksploatacijom djece u pornografske svrhe. Djeca širom svijeta postaju žrtve seksualnog nasilja kroz samu proizvodnju materijala korištenih u pornografske svrhe, koji uz pomoć suvremenih informacijsko-komunikacijskih sredstava, na sustavski i organiziran način, bivaju dostupni široj publici. Svakim naknadnim prikazivanjem takvog materijala djeca bivaju reviktimizirana, emocionalno i fizički, što se negativno odražava na mogućnosti njihovog psihološkog oporavka i socijalizacije.

STRATEŠKI PRISTUP RJEŠAVANJU PROBLEMA

Sustavska reakcija tijela socijalne kontrole na problem nasilja nad djecom u digitalnom okruženju u cilju prevencije, ranog prepoznavanja, ali i adekvatne reakcije trebala bi biti strukturirana kroz STRATEŠKI PROGRAM.

Strateški program obuhvaća osnovne elemente koji upućuju na jasne korake koji se trebaju poduzeti u cilju reagiranja na problem nasilja nad djecom u digitalnom okruženju. Ovim strateškim programom ispunjavaju se između ostalog sve preporuke proizašle iz međunarodnog prava, ali i aktivnosti predviđene u AKCIJSKOM PLANU ZA DJECU U BOSNI I HERCEGOVINI Vijeća za djecu Bosne i Hercegovine, koje se brine o izvršenju obveza koje ima Bosna i Hercegovina u odredbama Konvencije

Ujedinjenih naroda o pravima djeteta i u njena dva fakultativna protokola, te drugim dokumentima kao što je Konvencija Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja – Lanzarote konvencija. Zbog nepostojanja državne strategije za tretman nasilja nad djecom u Bosni i Hercegovini neophodno je kreirati adekvatan strateški odgovor i pružiti zaštitu djeci na svim razinama vlasti u BiH. Upravo smo se stoga odlučili nasloniti na međunarodne preporuke ali i planove Vijeća za djecu BiH, te sukladno tome donijeti „STRATEŠKI PROGRAM SIGURNOSTI DJECE U DIGITALNOM OKRUŽENJU U FEDERACIJI BIH 2021.–2024“, ali i Akcijski plan za borbu protiv nasilja nad djecom u digitalnom okruženju u FBiH 2021.–2024. s konkretnim aktivnostima.

Zbog dinamike razvoja tehnologija, kao i zbog promjena pojava oblika nasilja nad djecom u digitalnom okruženju, spomenuti Akcijski plan je izrađen za razdoblje od četiri godine. U njemu su definirane četiri strateške oblasti:

- 1** zakonodavstvo
 - u ovoj su strateškoj oblasti definirane konkretne aktivnosti u pogledu prilagođavanja pozitivnog zakonodavstva u FBiH međunarodnim standardima;
- 2** institucionalni kapacitet i suradnja
 - u ovoj su strateškoj oblasti definirani potrebni institucionalni kapaciteti i njihova međusobna suradnja u pogledu uspostavljanja efikasnog sustava suprotstavljanja nasilju nad djecom u digitalnom okruženju u FBiH;
- 3** prevencija
 - u ovoj su strateškoj oblasti definirani osnovni standardi neophodni za prevenciju nasilja nad djecom u digitalnom okruženju, kojima bi se ovaj fenomen prepoznao u svojoj najranijoj fazi javljanja;
- 4** odgovor/reakcija sustava
 - u ovoj su strateškoj oblasti definirani osnovni standardi koje je potrebno zadovoljiti u pogledu uspostavljanja efikasnog odgovora sustava na fenomen nasilja nad djecom u digitalnom okruženju.

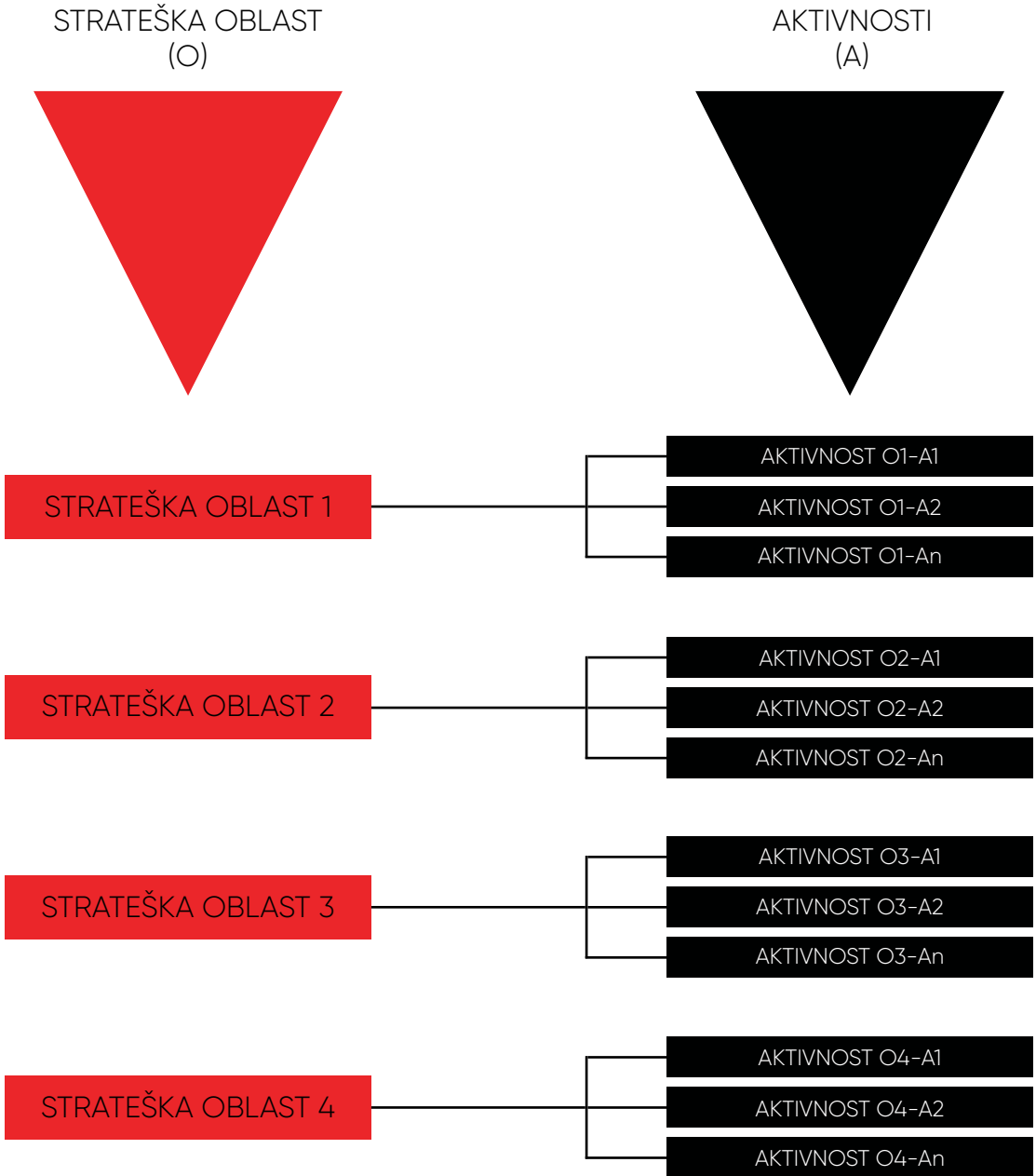
Za svaku od navedenih strateških oblasti definirani su:

- aktivnosti kroz koje se cilj realizira;
- naziv izvještajne i nadležne institucije za realizaciju aktivnosti;
- indikatori učinka i indikatori utjecaja;
- aproksimacija troškova i
- rok za realizaciju svake od aktivnosti.

Monitoring kvalitete realizacije aktivnosti vršit će izvještajna institucija, koja je u ovom slučaju Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova – Uprava policije.

Nosioci aktivnosti iz Akcijskog plana dostavit će izvješća o realiziranju aktivnosti iz Akcijskog plana izvještajnoj instituciji. Ministarstvo unutrašnjih poslova će, jednom godišnje, objediniti izvješća nosilaca aktivnosti iz Akcijskog plana i Vladi FBiH dostaviti izvješće o realiziranju aktivnosti iz spomenutog akcijskog plana.

Pogledajmo u nastavku vizualni prikaz strateškog pristupa.

STRATEŠKE OBLASTI
(O)

O1
ZAKONODAVSTVO

ZAKONODAVSTVO – O1	Šifra aktivnosti:	O1 – A1
	Naziv aktivnosti:	
	Izveštajna jedinica	
	(o realizaciji ...):	
	Nadležne institucije:	
	Indikatori učinka:	
	Indikatori utjecaja:	
	Rok za realizaciju:	
	Aproksimacija troškova:	
	Financiranje:	
	Kratki opis aktivnosti:	

O2
INSTITUCIONALNI KAPACITETI I SURADNJA

INSTITUCIONALNI KAPACITETI I SURADNJA – O2	Šifra aktivnosti:	O2 – A1
	Naziv aktivnosti:	
	Izveštajna jedinica	
	(o realizaciji ...):	
	Nadležne institucije:	
	Indikatori učinka:	
	Indikatori utjecaja:	
	Rok za realizaciju:	
	Aproksimacija troškova:	
	Financiranje:	
	Kratki opis aktivnosti:	

O3
PREVENCIJA

PREVENCIJA – O3	Šifra aktivnosti:	OI – AI
	Naziv aktivnosti:	
	Izvještajna jedinica (o realizaciji ...):	
	Nadležne institucije:	
	Indikatori učinka:	
	Indikatori utjecaja:	
	Rok za realizaciju:	
	Aproksimacija troškova:	
	Financiranje:	
	Kratki opis aktivnosti:	

O4
ODGOVOR/REAKCIJA

ODGOVOR/REAKCIJA – O4	Šifra aktivnosti:	OI – AI
	Naziv aktivnosti:	
	Izvještajna jedinica (o realizaciji ...):	
	Nadležne institucije:	
	Indikatori učinka:	
	Indikatori utjecaja:	
	Rok za realizaciju:	
	Aproksimacija troškova:	
	Financiranje:	
	Kratki opis aktivnosti:	

AKCIJSKI PLAN
ZA BORBU PROTIV NASILJA NAD DJECOM U
DIGITALNOM OKRUŽENJU
2021–2024.

Zbog konstantnog i ubrzanog razvoja digitalnih tehnologija, kao i stalnih promjena pojava oblika ugrožavanja, odnosno načina iskorištavanja i zlostavljanja djece u digitalnom okruženju, a na osnovu Strateškog programa za sigurnost djece u digitalnom okruženju za razdoblje 2021.–2024., donosi se Akcijski plan za isto vremensko razdoblje. Predmetni akcijski plan definira četiri strateška cilja, i to:

- strateški cilj 1 – zakonodavstvo;
- strateški cilj 2 – institucionalni kapaciteti i suradnja;
- strateški cilj 3 – prevencija;
- strateški cilj 4 – odgovor i reakcija.

Za svaki od navedenih strateških ciljeva definirani su: aktivnosti koje se realiziraju, izvještajna institucija, nadležna/e institucija/e, indikatori učinka, indikatori utjecaja, rok za realizaciju, aproksimacija troškova, financiranje aktivnosti i kratak opis aktivnosti, a sve s ciljem mjerenja uspješnosti realizacije planiranih aktivnosti.

Sve izvještajne institucije koje su u Akcijskom planu zajedno s institucijama koje su nosioci aktivnosti iz Akcijskog plana dostavit će izvješća o realizaciji aktivnosti iz Akcijskog plana. Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova (FMUP) će jednom godišnje objediniti izvješća o realizaciji aktivnosti iz Akcijskog plana i o tome izvijestiti Vladu Federacije BiH.

O I – ZAKONODAVSTVO

ZAKONODAVSTVO – OI	Šifra aktivnosti:	Aktivnost 01-I
	Naziv aktivnosti:	Analiza postojećeg pravnog okvira kako bi se utvrdilo da li na području FBiH postoje adekvatni zakonski propisi i svi relevantni subjekti i nadležna tijela za njihovo provođenje, a u cilju zaštite djece u digitalnom okruženju
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo pravde
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo pravde Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova – Federalna uprava policije Federalno tužiteljstvo u suradnji s kantonalnim tužiteljstvima
	Indikatori učinka:	Doneseni zaključci i preporuke koji ukazuju na propuste u zakonskim normama
	Indikatori utjecaja:	Uspostavljen sustav s adekvatnim zakonskim propisima i svim relevantnim subjektima i nadležnim tijelima za njihovo provođenje, a u cilju zaštite djece u digitalnom okruženju
	Rok za realizaciju:	Do kraja 2022.
	Aproksimacija troškova:	Proračunska/donatorska sredstva
	Financiranje:	Proračunska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Općenito će biti neophodno da postoji skup zakona koji jasno pokazuju da većina krivičnih djela i prekršaja koji se mogu počiniti nad djetetom u stvarnom svijetu može biti počinjena i na Internetu ili na bilo kojoj drugoj elektroničkoj mreži. Potrebno je razviti nove zakone ili prilagoditi postojeće kako bi se zabranili određeni oblici ponašanja koji se mogu odvijati samo na Internetu, naprimjer, navođenje djece na daljinu da izvršavaju ili gledaju seksualne činove, ili vrbovanje djece radi sastanka u stvarnom svijetu u seksualne svrhe. Harmonizacija pozitivnih zakonskih propisa u FBiH (Krivični zakon FBiH, Zakon o krivičnom postupku FBiH, Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku FBiH i dr.), uključujući propise o besplatnoj pravnoj pomoći: a. s međunarodnim dokumentima i standardima (Konvencija Ujedinjenih naroda o pravima djeteta – CRC, Fakultativni protokol uz Konvenciju Ujedinjenih naroda o pravima djeteta o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji, Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala, Konvencija o kibernetičkom kriminalu (ETS, br. 185), Konvencija Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja (CETS, br. 201)) koji jasno propisuju koji su to oblici internetskog, odnosno online seksualnog iskorištavanja djece, kao i izazove u dokazivanju ovih djela i njihovu međusobnu harmonizaciju; b. međusobna harmonizacija zakona u FBiH; c. njihova harmonizacija s pozitivnim zakonskim propisima u RS i BD BiH.

ZAKONODAVSTVO – 02	Šifra aktivnosti:	Aktivnost 01-2
	Naziv aktivnosti:	Usuglašavanje Zakona o krivičnom postupku FBiH i s tehnološkim razvojem, međunarodnim dokumentima i standardima o zaštiti dječjih prava.
	Izvještajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo pravde
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo pravde Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova – Federalna uprava policije u suradnji s KMUP-ovima Centar za edukaciju sudaca i tužitelja FBiH – CEST Federalno tužiteljstvo u suradnji s kantonalnim tužiteljstvima Vrhovni sud i Udruženje sudaca FBiH
	Indikatori učinka:	Izrada prijedloga izmjena i dopuna Zakona o krivičnom postupku FBiH i Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku u FBiH
	Indikatori utjecaja:	Usvojeni prijedlozi za donošenje i usvajanje izmjena i dopuna zakona
	Rok za realizaciju:	Do kraja 2023.
	Aproksimacija troškova:	
	Financiranje:	Proračunska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Zakonske odredbe u Zakonu o krivičnom postupku FBiH potrebno je uskladiti s tehnološkim razvojem kao i s međunarodnim dokumentima i standardima o zaštiti dječjih prava. Definiranje načina prikupljanja digitalnog dokaza i načina postupanja s njim. Propisati da se posebne istražne radnje mogu odrediti za sva krivična djela gdje se kao oštećeni pojavljuju djeca do 18 godina bez obzira na visinu kazne propisane za to krivično djelo. Sankcija za neustupanje passworda/lozinke za pristup digitalnim podacima.

ZAKONODAVSTVO – 03	Šifra aktivnosti:	Aktivnost 01-3
	Naziv aktivnosti:	Usuglašavanje odredaba Zakona o krivičnom postupku FBiH s odredbama Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku u FBiH
	Izvještajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo pravde
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo pravde Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova – Federalna uprava policije u suradnji s KMUP-ovima Centar za edukaciju sudaca i tužitelja FBiH – CEST Federalno tužiteljstvo u suradnji s kantonalnim tužiteljstvima Vrhovni sud i Udruženje sudaca FBiH
	Indikatori učinka:	Izrada prijedloga izmjena i dopuna Zakona o krivičnom postupku FBiH i Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku u FBiH
	Indikatori utjecaja:	Usvojeni prijedlozi za donošenje i usvajanje izmjena i dopuna zakona
	Rok za realizaciju:	Do kraja 2023.
	Aproksimacija troškova:	
	Financiranje:	Proračunska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Zakonske odredbe u Zakonu o krivičnom postupku FBiH i Zakonu o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku u FBiH potrebno je međusobno uskladiti, ali ih uskladiti i s tehnološkim razvojem kao i s međunarodnim dokumentima i standardima o zaštiti dječjih prava.

ZAKONODAVSTVO – O 4	Šifra aktivnosti:	Aktivnost 01-4
	Naziv aktivnosti:	Usklađivanje odredbi Krivičnog zakona FBiH s Konvencijom Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja – Lanzarote konvencija
	Izvršajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo pravde
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo pravde Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova – Federalna uprava policije u suradnji s KMUP-ovima Centar za edukaciju sudaca i tužitelja FBiH – CEST Federalno tužiteljstvo u suradnji s kantonalnim tužiteljstvima Vrhovni sud i Udruženje sudaca FBiH
	Indikatori učinka:	Izrada prijedloga izmjene zakona
	Indikatori utjecaja:	Krivični zakon FBiH u potpunosti usklađen s Konvencijom Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja – Lanzarote konvencija
	Rok za realizaciju:	Nakon provedene analize iz A01-I
	Aproksimacija troškova:	
	Financiranje:	Proračunska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Uskladiti odredbe Krivičnog zakona FBiH sukladno preporukama iz analize A1-01 uključujući sljedeće segmente: - u značenju izraza „dijete kao žrtva krivičnog djela je osoba koja nije navršila 18 godina života“; - zabranu ublažavanja kazne u slučajevima seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja nad djetetom mlađim od 15 godina; - mjera sigurnosti potpune zabrane vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti pri čijem obavljanju se ostvaruje neposredan kontakt s djecom počinitelju krivičnog djela učinjenog na štetu spolnog integriteta djeteta; - osuda za krivično djelo počinjeno na štetu spolnog integriteta djeteta neće se brisati iz kaznene evidencije; - vođenje posebnog registra u okviru kaznene evidencije o osobama koje su pravosnažno osuđene za krivična djela na štetu spolnog integriteta djeteta; - početak tijeka zastare krivičnog gonjenja za krivična djela počinjena na štetu spolnog integriteta djeteta počinje od dana punoljetstva žrtve...; - odrediti „mutatis mutandis“, da je svaki postupak protiv djeteta koji je nezakonit u stvarnom svijetu, ako su korištene digitalne tehnologije, nezakonit i na Internetu i da se pravila o zaštiti podataka i privatnosti djece na Internetu moraju poštivati i prilagoditi. Također, bit će potrebno razviti nove zakone ili prilagoditi postojeće kako bi se zabranili određeni oblici ponašanja koji se mogu odvijati samo na Internetu, naprimjer, navođenje djece na daljinu da izvršavaju ili gledaju seksualne činove ili vrbovanje djece radi sastanka u stvarnom svijetu u seksualne svrhe. Dodatno za ove potrebe bit će potrebno uopćeno da postoji zakonski okvir koji zabranjuje zlouporabu računala u kriminalne svrhe, hakiranje ili drugu zlonamjernu uporabu ili uporabu računalnog koda bez pristanka i koji utvrđuje da je Internet mjesto na kojem se mogu počiniti krivična djela.

ZAKONODAVSTVO – O 5	Šifra aktivnosti:	Aktivnost 01-5
	Naziv aktivnosti:	Usklađivanje konkretnih krivičnih djela u posebnom dijelu Krivičnog zakona FBiH koja se mogu dovesti u vezu s nasiljem nad djecom u digitalnom okruženju
	Izvršajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo pravde
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo pravde Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova – Federalna uprava policije u suradnji s KMUP-ovima Centar za edukaciju sudaca i tužitelja FBiH – CEST Federalno tužiteljstvo u suradnji s kantonalnim tužiteljstvima Vrhovni sud i Udruženje sudaca FBiH
	Indikatori učinka:	Izrada prijedloga i izmjena zakona
	Indikatori utjecaja:	Implementacija prijedloga i izmjena zakona u krivičnom zakonu FBiH
	Rok za realizaciju:	Nakon izrade analize iz aktivnosti A01-I
	Aproksimacija troškova:	Proračunska/donatorska sredstva
	Financiranje:	Proračunska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Uskladiti postojeća krivična djela, odnosno propisati nova s oblikom izvršenja u digitalnom obliku u domeni sigurnosti, kao što su ugrožavanje sigurnosti, ucjena i iznuda i dr. Propisati krivična djela za specifične oblike ponašanja/izvršenja kao što su: - nasilje preko Interneta ili digitalno nasilje – cyberbullying; - kontaktiranje odraslih u digitalnom okruženju djece ispod 16 godina radi uspostavljanja seksualnih kontakata online i offline – grooming; - slanje ili primanje seksualno eksplicitnih ili seksualno sugestivnih slika, poruka ili videa – slanje poruka eksplicitnog seksualnog sadržaja putem elektronskih uređaja – sexting; - oblik ucjene preko Interneta i neki oblik prijetnje – ucjena ili iznuđivanje osobe dobivenim fotografijama u digitalnom okruženju – sextortion; - zaprimanje neželjene pošte, uznemiravanja putem Interneta, posjedovanje sredstava/alata za krivotvorenje, sudjelovanje/navođenje na samoubojstvo, iskorištavanje djece za pornografske predstave, iskorištavanje računalne mreže ili komunikacije drugim tehničkim sredstvima za izvršenje krivičnih djela seksualnog zlostavljanja ili iskorištavanja djeteta i dr.

ZAKONODAVSTVO – O6	Šifra aktivnosti:	Aktivnost 01-6
	Naziv aktivnosti:	Donošenje standardnih operativnih procedura u slučaju postupanja s digitalnim dokazima i tragovima
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo pravde i Centar za edukaciju sudaca i tužitelja FBiH – CEST
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo pravde Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova – Federalna uprava policije u suradnji s KMUP-ovima Centar za edukaciju sudaca i tužitelja FBiH – CEST Federalno tužiteljstvo u suradnji s kantonalnim tužiteljstvima Vrhovni sud i Udruženje sudaca FBiH
	Indikatori učinka:	Formiranje radne skupine za sačinjavanje prijedloga/nacrta teksta
	Indikatori utjecaja:	Donesen dokument „Standardne operativne procedure u slučaju postupanja sa digitalnim dokazima i tragovima“, procedure se primjenjuju u praksi
	Rok za realizaciju:	Do kraja 2023.
	Aproksimacija troškova:	
	Financiranje:	Proračunska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Procedure trebaju sadržavati trenutna tehnološka rješenja iz domene digitalnih tehnologija. Zakonito prikupljanje digitalnih dokaza sukladno europskim i svjetskim standardima (Electronic Evidence Guide, DEMF – Digital Evidence Management Framework, Ciardhuaine model, Daubertov princip, „Fryev test“, Američko pravilo 702 Federal rules of Evidence i dr.), gdje je potrebno zaštititi i uvesti zakonito propisano identificiranje, izuzimanje – prikupljanje, dokumentiranje, ispitivanje, pregled, analize, prezentaciju i čuvanje elektroničkih dokaza tijekom čitavog postupka kako njihova zakonitost i validnost ne bi bile upitne.

O2 – INSTITUCIONALNI KAPACITETI I SURADNJA

Naziv aktivnosti:	Promicanje uspostavljenih mehanizama za prijavu nezakonitih sadržaja zlostavljanja djece u digitalnom okruženju
Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova
Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova – Federalna uprava policije Centar za sigurni internet u BiH Specijalizirane NVO za ovu oblast i druge NVO
Indikatori učinka:	Broj aktivnosti i broj korisnika po skupinama
Indikatori utjecaja:	1. Povećan broj prijava nezakonitih sadržaja zlostavljanja djece u digitalnom okruženju 2. Udio žrtava nasilja u prethodnih 12 mjeseci koje su prijavile svoju viktimizaciju nadležnim vlastima ili drugim službeno priznatim mehanizmima rješavanja sukoba
Rok za realizaciju:	Kontinuirano tijekom razdoblja 2021–2024.
Aproksimacija troškova:	Proračunska/donatorska sredstva
Financiranje:	Proračunska/donatorska sredstva
Kratki opis aktivnosti:	Treba osigurati promidžbu mehanizama i građenje kapaciteta mehanizama za prijavljivanje koji omogućavaju djeci, omladini i općoj javnosti da prijave nezakonite sadržaje ili zlostavljanje u digitalnom okruženju/posredstvom digitalnih tehnologija kojima su bili izloženi ili su mu svjedočili na bilo koji način. Poveznice za mehanizme prijavljivanja zlouporabe trebale bi biti istaknute na odgovarajućim dijelovima bilo koje internetske stranice koja omogućava prikazivanje sadržaja koji generiraju korisnici.

INSTITUCIONALNI KAPACITETI I SURADNJA – O2	Šifra aktivnosti:	Aktivnost O2-2
	Naziv aktivnosti:	Razvoj procedura za postupanje i razmjenu podataka po prijavama zaprimljenim posredstvom mehanizama za prijavljivanje nezakonitih sadržaja zlostavljanja djece u digitalnom okruženju
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova – Federalna uprava policije
	Nadležne institucije:	Federalno tužiteljstvo u suradnji s kantonalnim tužiteljstvima u FBiH Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova – Federalna uprava policije Centar za sigurni internet u BiH Specijalizirane NVO za ovu oblast i druge NVO
	Indikatori učinka:	Razvijene procedure postupanja
	Indikatori utjecaja:	Povećan broj prijava koje su za rezultat imale pokretanje istrage
	Rok za realizaciju:	Do kraja 2022.
	Aproksimacija troškova:	
	Financiranje:	Proračunska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Procedure postupanja trebale bi biti razvijene u pisanoj formi, s pripadajućim tabelama za razmjenu podataka između agencija za provođenje zakona, tužiteljstva, Centra za sigurni internet u BiH i drugih relevantnih NVO-a koje imaju uspostavljene mehanizme prijave.

INSTITUCIONALNI KAPACITETI I SURADNJA – O2	Šifra aktivnosti:	Aktivnost O2-3
	Naziv aktivnosti:	Operatori javnih telekomunikacijskih usluga razvijaju mehanizme za identifikiranje, blokiranje i uklanjanje sadržaja koji prikazuju zlostavljanja djece u digitalnom okruženju u svim uslugama koje se odnose na njihovu domenu djelovanja
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo prometa i komunikacija
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo prometa i komunikacija Operatori javnih telekomunikacijskih usluga Centar za sigurni internet u BiH Specijalizirane NVO za ovu oblast i druge NVO
	Indikatori učinka:	Broj izrađenih mehanizama/programa ili alata za identifikiranje, blokiranje i uklanjanje sadržaja
	Indikatori utjecaja:	Povećan broj identifikiranih, blokiranih i/ili uklonjenih sadržaja s Interneta kao posljedica razvijenih mehanizama
	Rok za realizaciju:	Kontinuirano tijekom razdoblja 2021–2024.
	Aproksimacija troškova:	
	Financiranje:	Proračunska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Operatori javnih telekomunikacijskih usluga trebaju preuzeti zakonsku odgovornost za sadržaj koji je predmet usluga koje pruža operater, što uključuje identifikaciju, blokiranje i uklanjanje sadržaja koji prikazuju zlostavljanja djece s njihovih servera te zabrane distribucije sadržaja bez obzira na to gdje se on nalazi.

INSTITUCIONALNI KAPACITETI I SURADNJA – O4	Šifra aktivnosti:	Aktivnost O2-4
	Naziv aktivnosti:	Izrada inicijative za postavljanje crnih listi (engl. <i>black list</i>), koje bi sadržavale ažurirane informacije o domenama na kojima se nalaze sadržaji nasilja nad djecom u digitalnom okruženju
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo prometa i komunikacija
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo prometa i komunikacija u suradnji s RAK-om Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova – Federalna uprava policije Centar za sigurni internet u BiH Specijalizirane i druge NVO
	Indikatori učinka:	Pokrenuta inicijativa za izradu crne liste upućena prema RAK-u
	Indikatori utjecaja:	Broj blokiranih sadržaja i postavljenih poveznica
	Rok za realizaciju:	Do kraja 2022.
	Aproksimacija troškova:	
	Financiranje:	Proračunska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Crna lista je skup identificiranih internetskih stranica koje prikazuju nasilje nad djecom. Stranice su identificirane od nadležnih tijela i organizacija širom svijeta kao što su Interpol, INHOPE i dr. Trebalo bi izraditi jedinstveni web-portal koji bi upozoravao korisnike Interneta da pristupaju sadržaju koji prikazuje nasilje i da za to mogu krivično/prekršajno odgovarati. Operatori javnih telekomunikacijskih usluga također trebaju kreirati svoje crne liste i preuzimati crne liste koje su razvile druge organizacije (npr. SOS linije za prijavu neprimjerenog sadržaja) ili ovlaštena tijela, te razviti mehanizme koji će – za sve njihove usluge – automatski onemogućavati pristup takvim web-stranicama koje su definirane na ažuriranim crnim listama.

INSTITUCIONALNI KAPACITETI I SURADNJA – 05	Šifra aktivnosti: Aktivnost O2-5	
	Naziv aktivnosti:	Na web-stranicama institucija FBiH i škola postaviti poveznice za djecu koje upućuju na uspostavljene mehanizme i linije za prijavu i potporu Centra za sigurni internet u slučajevima nasilja nad djecom u digitalnom okruženju
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo prometa i komunikacija
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo prometa i komunikacija Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova – Federalna uprava policije Kantonalna ministarstva obrazovanja i nauke uz koordinaciju Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke Centar za sigurni internet u BiH Specijalizirane i druge NVO
	Indikatori učinka:	Postavljene poveznice
	Indikatori utjecaja:	Povećan broj posjećenih stranica s postavljenih poveznica
	Rok za realizaciju:	Kontinuirano tijekom 2021.–2024.
	Aproksimacija troškova:	
	Financiranje:	Proračunska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Neophodno je postaviti poveznicu/poveznice razvijenih mehanizama za prijavu neprimjerenog sadržaja zlostavljanja u digitalnom okruženju te potporu žrtvama (uspostavljene pri Centru za sigurni Internet) na web-stranice institucija u FBiH, posebno obrazovnih institucija i drugih organizacija koje rade s djecom, ali i promicati postavljanje ovih poveznica na web-stranice komercijalnih agencija koje na bilo koji način rade s djecom (npr. knjižare, knjižnice, sportski centri itd.) Poveznice bi bile izravno povezane sa stranicom za prijavu i/ili potporu Centra za sigurni internet.

INSTITUCIONALNI KAPACITETI I SURADNJA – 06	Šifra aktivnosti: Aktivnost O2-6	
	Naziv aktivnosti:	Na web-stranicama institucija FBiH i škola postaviti poveznice za djecu koje upućuju na uspostavljene mehanizme i linije za prijavu i podršku Centra za sigurni internet u slučajevima nasilja nad djecom u digitalnom okruženju
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova Federalna uprava policije Kantonalna ministarstva unutrašnjih poslova Federalno tužiteljstvo u suradnji s kantonalnim tužiteljstvima Centar za edukaciju sudaca i tužitelja FBiH – CEST
	Indikatori učinka:	Uspostavljen minimalno jedan linijski tužitelj i najmanje dva linijska policijska službenika u svakom KT i KMUP-u do 2023. godine
	Indikatori utjecaja:	Povećan broj prijavljenih slučajeva u odnosu na prethodno razdoblje realizacije ove aktivnosti. (Broj podnesenih izvješća o počinjenom KD i broj naredbi o provođenju istraga.)
	Rok za realizaciju:	Do kraja 2024. godine.
	Aproksimacija troškova:	
	Financiranje:	Proračunska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Podatci za 2019. pokazuju da je na području Federacije BiH samo za krivično djelo iz članka 211. „iskorištavanje djeteta ili maloljetnika radi pornografije“ KZ FBiH podneseno 14 izvješća o počinjenom krivičnom djelu protiv 9 osoba, od čega je 7 prijavljenih maloljetno, a 2020. godine isti broj prijava protiv 16 osoba, od čega je 5 maloljetno, a za krivično djelo iz članka 212. „upoznavanje djeteta s pornografijom“ KZ FBiH podneseno 6 izvješća o počinjenom krivičnom djelu protiv 6 osoba, dok su 2020. godine bile 2 prijave protiv 2 osobe. Uspostavom linijskih policijskih službenika u KMUP-ovima i linijskih tužitelja u kantonalnim tužiteljstvima trebao bi se povećati broj otkrivenih djela koja su iz domene računalnog kriminala i predmetima krivičnih djela na štetu djece u digitalnom okruženju. Vodeći se iskustvima kada je riječ o djeci žrtvama generalno, trebalo bi voditi računa o tome da linijski policijski službenici pokrivaju sva djela, tj. da ne budu uvjetovani unutarnjom organizacijom u KMUP-u (sektor – djela sa zapriječenom kaznom iznad 10 god., policijske stanice – djela za zapriječenom kaznom ispod 10 god.). Ovakva praksa se pokazala neadekvatnom kada je riječ o djeci u kontaktu sa zakonom generalno.

INSTITUCIONALNI KAPACITETI I SURADNJA – O7	Šifra aktivnosti:	Aktivnost O2-7
	Naziv aktivnosti:	Edukacija i certificiranje policijskih službenika i zaposlenika tijela starateljstva za rad s osobama do 18 godina u kontaktu sa zakonom, u skladu s važećom zakonskom regulativom
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo pravde
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo pravde
		Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova – Federalna uprava policije
		Kantonalna ministarstva unutrašnjih poslova
		Federalno ministarstvo rada i socijalne politike u suradnji s kantonalnim resornim ministarstvima
		Federalno ministarstvo zdravstva
	Indikatori učinka:	Najmanje jedna edukacija godišnje za certificiranje
	Indikatori utjecaja:	Svaka istražna organizacijska jedinica u okviru agencija za provođenje zakona i organizacijska jedinica tijela starateljstva – centra za socijalni rad ima najmanje jednog certificiranog službenika
	Rok za realizaciju:	Kontinuirano tijekom 2021.–2024.
	Aproksimacija troškova:	
	Financiranje:	Proračunska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Potrebno je certificirati i obučiti što veći broj policijskih službenika za rad s osobama do 18 godina u kontaktu sa zakonom, tako da svaka istražna organizacijska jedinica u okviru agencija za provođenje zakona ima najmanje jednog obučenog službenika. FUP trenutno nema niti jednog certificiranog policijskog službenika za rad s maloljetnicima. Također u tijelima starateljstva – centrima za socijalni rad potrebno je da ima najmanje jedan certificirani službenik. Pored certificiranja novih službenika potrebno je polugodišnje provođenje obuka na dodatnim obukama već ranije certificiranih službenika i zaposlenika tijela starateljstva za rad s djecom i maloljetnicima u skladu s važećom zakonskom regulativom.

INSTITUCIONALNI KAPACITETI I SURADNJA – O8	Šifra aktivnosti:	Aktivnost O2-8
	Naziv aktivnosti:	Uspostava CERT-a (Computer Emergency Response Team) za područje FBiH
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo prometa i komunikacija
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo prometa i komunikacija
	Indikatori učinka:	Uspostavljen CERT na području FBiH
	Indikatori utjecaja:	Prepoznatljivost i vidljivost CERT-a u sustavu za razmjenu podataka iz domene cyber sigurnosti na razini FBiH
	Rok za realizaciju:	Kontinuirano tijekom 2021.–2024.
	Aproksimacija troškova:	
	Financiranje:	Proračunska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Potrebno je na razini FBiH nastaviti aktivnosti na uspostavi CERT-a. CERT je tijelo koje treba omogućiti sigurnost računalnih infrastruktura u institucijama FBiH, te omogućiti otkrivanje, sprečavanje, prevladavanje i odgovor na sve cyber napade na te infrastrukture. CERT također treba služiti za razmjenu podataka o cyber sigurnosti.

INSTITUCIONALNI KAPACITETI I SURADNJA – O2	Šifra aktivnosti:	Aktivnost O2-9
	Naziv aktivnosti:	Nabava specijalističke opreme (hardver i softver) za istraživanje krivičnih djela nasilja nad djecom u digitalnom okruženju
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova
	Nadležne institucije:	Federalna uprava policije
		Kantonalna ministarstva unutrašnjih poslova u FBiH Kantonalna tužiteljstva
	Indikatori učinka:	Nabavljena oprema i stavljena u funkciju
	Indikatori utjecaja:	Proces istraživanja KD nasilja nad djecom bit će unaprijeđen na način definiran kao i u aktivnosti O2-6
	Rok za realizaciju:	Kontinuirano tijekom 2021.–2023.
	Aproksimacija troškova:	
	Financiranje:	Proračunska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Potrebno je osigurati posebne „specijalizirane sobe“ za digitalne istrage te osigurati određenu specijaliziranu opremu za rad kao što su: - računala određenih performansi; - specijalizirani alati/softveri za rad; - specijalizirani skupovi mobilne/prijenosne opreme i softvera; - neovisna internetska konekcija. Za postojeću opremu koja se koristi potrebno je osigurati redovito licenciranje programskih alata kao potrebne dodatne napredne obuke za rad s njom.

O3 – PREVENCIJA

PREVENCIJA – O1	Šifra aktivnosti:	Aktivnost 03-1
	Naziv aktivnosti:	Razviti digitalnu pismenost kao dio redovitog školskog programa koji je primjeren uzrastu i primjenjiv na svu djecu, nastavnike i roditelje
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke
	Nadležne institucije:	Kantonalna ministarstva obrazovanja Prosvjetno-pedagoški zavodi Regulatorna agencija za komunikacije (RAK) Centar za sigurni internet u BiH Specijalizirane i druge NVO
	Indikatori učinka:	Broj planiranih/održanih sati/obuka
	Indikatori utjecaja:	Razvijen kurikulum i integriran u sate odjeljske zajednice
	Rok za realizaciju:	Do kraja 2023. – kontinuirano.
	Aproksimacija troškova:	
	Financiranje:	Proračunska/donatorska sredstava
	Kratki opis aktivnosti:	Odgojno-obrazovne ustanove trebaju razviti programe koji su usmjereni na razvijanje digitalne kompetencije kod učenika i nastavnika kako bi se ojačale i razvile vještine prepoznavanja prijetnji i negativnih utjecaja koje može imati korištenje tehnologije, kao i odrediti koji su to mehanizmi zaštite koji se u tim situacijama moraju pokrenuti. Podučavanje o pozitivnim i odgovornim oblicima ponašanja na Internetu je ključni cilj ovakvih edukativnih programa koji izoštravaju svijest djece, roditelja i nastavnog kadra o sigurnosti u digitalnom okruženju. U ovom procesu svi oni koji rade s djecom, a posebno nastavni kadar, moraju biti kontinuirano educirani o hodogramima djelovanja u slučaju da se primijete znakovi nasilja na djetetu, o tome kako pravovremeno prevenirati zlostavljanje, kako detektirati rane znakove upozorenja, kako reagirati i kome prijaviti uočeno, a sve u cilju zaštite i poduzimanja aktivnosti u najboljem interesu djece.

PREVENCIJA – O2	Šifra aktivnosti:	Aktivnost 03-2
	Naziv aktivnosti:	Uvođenje sadržaja „socijalizacije s pravom“ u sate odjeljske zajednice za učenike srednjih škola u FBiH (s vidljivim sadržajima prevencije nasilja nad djecom u digitalnom okruženju)
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke u suradnji s kantonalnim ministarstvima obrazovanja
	Indikatori učinka:	Izrađeni materijali
	Indikatori utjecaja:	Uvođenje sadržaja u sate odjeljskih zajednica u srednjima školama u kantonima
	Rok za realizaciju:	Kontinuirano
	Aproksimacija troškova:	Postojeća proračunska sredstva
	Financiranje:	Proračunska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Izraditi kurikulum za srednje škole kojim bi se učenici upoznali s etiologijom i fenomenologijom suvremenih sigurnosnih izazova koji ih okružuju. Sadržaji bi se realizirali kroz sate odjeljske zajednice. Implementirati kurikulum za srednje škole kojim se učenici upoznaju s etiologijom i fenomenologijom suvremenih rizika od nasilja nad djecom u digitalnom okruženju. Sadržaji bi se realizirali kroz sate odjeljske zajednice.

PREVENCIJA – 03	Šifra aktivnosti:	Aktivnost 03-3
	Naziv aktivnosti:	Prilagođavanje i implementacija programa „BUDITE SJAJNI NA INTERNETU“ ili nekog drugog programa za djecu u osnovnim školama u FBiH
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke u suradnji s kantonalnim ministarstvima obrazovanja Centar za sigurni internet u BiH Specijalizirane i druge NVO
	Indikatori učinka:	Uspostavljen program u osnovnim školama u kantonima u FBiH
	Indikatori utjecaja:	Djeca jasno prepoznaju štetne sadržaje na Internetu u domeni nasilja nad djecom u digitalnom okruženju
	Rok za realizaciju:	Kontinuirano
	Aproksimacija troškova:	
	Financiranje:	Proračunska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Program su razvile vodeće svjetske organizacije koje se bave ovom tematikom pod pokroviteljstvom kompanije Google i Ministarstva obrazovanja Sjedinjenih Američkih Država. Osnovni ciljevi programa su: potaknuti promišljeno dijeljenje sadržaja i podataka tretirajući internetsku komunikaciju poput komunikacije licem u lice; ako nije ispravno reći, nije ispravno postaviti online, stvoriti smjernice o tome koja je vrsta komunikacije (a koja nije) prikladna za odgovarajući uzrast i priliku; osigurati da osobni podatci o porodici i prijateljima ostanu privatni. Početna tačka kurikuluma je besplatna edukativna interaktivna igra INTERLAND, koja djeci, na njima pristupačan i zanimljiv način, približava osnovne pojmove i principe sigurnosti i ponašanja u digitalnom svijetu. Resursi koje koriste djeca u sklopu ovog programa ne zahtijevaju prijavljivanje i korištenje bilo kakvih osobnih podataka te mogu biti korišteni na svim platformama (mobitel, tablet, računalo). U nastavni plan i program uključeni su planovi lekcija za pet tema, s aktivnostima i radnim listovima koji su osmišljeni kako bi nadopunili Interland. Napominjemo da program ne ovisi o obrazovnom i društvenom sustavu i nije suprotstavljen postojećim nastavnim planovima nego je komplementaran i dopunjujući.

PREVENCIJA – 04	Šifra aktivnosti:	Aktivnost 03-4
	Naziv aktivnosti:	Uvođenje programa sekundarne prevencije za djecu u riziku u osnovnim i srednjim školama u FBiH (prema uspostavljenom modelu Kantona Sarajevo, USK i K10)
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke u suradnji s kantonalnim ministarstvima obrazovanja Centar za sigurni internet u BiH Specijalizirane i druge NVO
	Indikatori učinka:	Usvojeni adekvatni podzakonski akti/održane obuke nastavnika i stručnih službi osnovnih škola
	Indikatori utjecaja:	Uspostavljen sustav praćenja rizičnih ponašanja, pružanje potpore (unutar škole), odnosno referiranje na druge servise/resurse u zajednici ako je potrebna potpora van školskog sustava i zaštite djece u osnovnim školama (s vidljivim sadržajima koji jednim dijelom prepoznaju slučajeve nasilja nad djecom u digitalnom okruženju...).
	Rok za realizaciju:	Kontinuirano
	Aproksimacija troškova:	Donatorska sredstva
	Financiranje:	Proračunska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Uspostaviti održiv i efikasan model sekundarne prevencije za djecu u riziku, po modelu koji je rađen u suradnji s UNICEF-om BiH, a koji je utemeljen na NAJBOLJEM INTERESU DJETETA, između ostalog, i nasilju u digitalnom okruženju. Programom su predviđene aktivnosti SUSTAVSKOG ODGOVORA kroz: rad u skupini, individualni plan potpore učeniku (IPP) i individualni plan brige za učenika (IPB). Plan sadrži i precizne referalne mehanizme suradnje stručnih službi škola s roditeljima i stručnim službama zajednice. Program je predviđen podzakonskim aktima Zakona o osnovnom obrazovanju, čime se osigurava samoodrživost.

PREVENCIJA – 05	Šifra aktivnosti:	Aktivnost 03-5
	Naziv aktivnosti:	Podizanje svijesti javnosti o nasilju u digitalnom okruženju i oblicima prevencije
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalna uprava policije u suradnji sa specijaliziranom NVO
	Nadležne institucije:	Sva nadležna federalna i kantonalna ministarstva Kantonalna ministarstva obrazovanja uz koordinaciju Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke Centar za sigurni internet u BiH Specijalizirane i druge NVO
	Indikatori učinka:	Broj realiziranih kampanja/aktivnosti na podizanju svijesti
	Indikatori utjecaja:	Realiziranje kampanje
	Rok za realizaciju:	Kontinuirano
	Aproksimacija troškova:	Donatorska sredstva
	Financiranje:	Proračunska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Neophodna je realizacija sveobuhvatnih kampanja putem medija i društvenih mreža s ciljem prevencije i podizanja svijesti ciljnih skupina djece, omladine, roditelja, nastavnika i ostalih građana FBiH (opće javnosti) o rizicima i oblicima identifikacije, sprečavanja, prijavljivanja itd. ovog oblika ponašanja.

PREVENCIJA – 06	Šifra aktivnosti:	Aktivnost 03-6
	Naziv aktivnosti:	Istraživanje problema nasilja nad djecom u digitalnom okruženju u FBiH
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalna uprava policije Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije
	Nadležne institucije:	Federalna uprava policije u suradnji s KMUP-ovima Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Centar za sigurni internet u BiH Specijalizirane i druge NVO
	Indikatori učinka:	Provedeno i publicirano istraživanje
	Indikatori utjecaja:	Rezultati istraživanja se koriste za definiranje daljnjih aktivnosti i razvoj novih instrumenata u suzbijanju nasilja nad djecom u digitalnom okruženju u FBiH
	Rok za realizaciju:	Do kraja 2022.
	Aproksimacija troškova:	Donatorska sredstva
	Financiranje:	Proračunska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Neophodno je uraditi predmetno istraživanje radi planiranja, revizije i izrade obrazovnih planova/kurikuluma, kampanja podizanja svijesti i drugih aktivnosti na suzbijanju nasilja nad djecom u digitalnom okruženju u FBiH.

PREVENCIJA – 07	Šifra aktivnosti:	Aktivnost 03-7
	Naziv aktivnosti:	Potpora Centru za sigurni internet u BiH u svrhu unapređenja mehanizama za prijavu i potporu žrtvama nasilja u digitalnom okruženju
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Centar za sigurni internet u BiH
	Nadležne institucije:	Centar za sigurni internet u BiH
	Indikatori učinka:	Realizirana potpora institucija i drugih organizacija radu Centra
	Indikatori utjecaja:	Centar za sigurni internet u BiH funkcionira po uzoru na europske centre za sigurni Internet i efikasno surađuje s nadležnim institucijama na zaštiti djece od nasilja u digitalnom okruženju
	Rok za realizaciju:	Kontinuirano
	Aproksimacija troškova:	
	Financiranje:	Proračunska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Centar za sigurni internet je uspostavila 2018. godine Udruga MFS-EMMAUS po uzoru na europske centre za sigurni Internet. Centar se sastoji iz 4 segmenta, a to su: a) informativni centar za prevenciju i podizanje svijesti, te realizaciju programa obuke ciljnih skupina, uključujući posebnu platformu za nastavnike; b) mehanizam/online linija za prijavu neprimjerenog sadržaja; c) mehanizam/telefonska linija za potporu žrtvama i srodnicima; d) omladinski panel za vršnjačku edukaciju i uključivanje djece i omladine u programe prevencije. SOS linija za prijavu je uspostavljena već 2010. godine, kada MFS-EMMAUS postaje članica organizacije INHOPE – globalne organizacije SOS linija za prijavu nasilja nad djecom u digitalnom okruženju, te 2018. postaje sastavni dio Centra. Potrebno je pružiti kontinuiranu potporu u održivosti rada Centra kroz: financiranje, promidžbu u svim dokumentima i publikacijama, uključivanje u radne skupine, seminare i edukacije, uključivanje u sve procese koji se tiču sigurnosti djece na Internetu. Potrebno je pružiti potporu u realizaciji preventivnih programa kroz zajedničko djelovanje institucija i Centra za sigurni internet.

O4 – ODGOVOR / REAKCIJA

ODGOVOR/REAKCIJA – 01	Šifra aktivnosti:	Aktivnost 04-1
	Naziv aktivnosti:	Uspostaviti registar seksualnih prijestupnika za krivična djela počinjena na štetu djeteta u FBiH
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo pravde
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo pravde Federalna uprava policije Kantonalna ministarstva unutrašnjih poslova Sudovi u FBiH
	Indikatori učinka:	Izrađen prijedlog izmjena i dopuna zakonskih i podzakonskih propisa koji reguliraju kaznenu evidenciju te uspostavljen registar
	Indikatori utjecaja:	Broj unesenih podataka
	Rok za realizaciju:	Do kraja 2023.
	Aproksimacija troškova:	
	Financiranje:	Proračunska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Uspostaviti registar svih prijestupnika seksualnih krivičnih djela počinjenih na štetu djece (pored djela u vezi s nasiljem nad djecom u digitalnom okruženju, obuhvatiti i druga djela u vezi sa seksualnim prijestupnicima). Registar je potrebno uspostaviti sukladno preuzetim obvezama iz člana 37. „evidentiranje i pohranjivanje nacionalnih podataka o osuđenim počiniteljima seksualnog djela“ – Lanzarote konvencije, u kojem se između ostalog u stavku I navodi i da „u svrhu sprečavanja i krivičnog gonjenja za krivična djela, uspostavljena u skladu sa ovom Konvencijom, članica će poduzeti potrebne zakonske i druge mjere da prikuplja i pohranjuje, u skladu sa relevantnim odredbama o zaštiti ličnih podataka i drugim odgovarajućim pravilima i garancijama koje propisuje domaći zakon, podatke koji se odnose na identitet i genetski profil (DNK) lica osuđenih za krivična djela, uspostavljena u skladu sa ovom Konvencijom“.

ODGOVOR/REAKCIJA – 02	Šifra aktivnosti:	Aktivnost 04-2
	Naziv aktivnosti:	Edukacija edukatora (nastavnika informatike, stručnih suradnika i drugog nastavnog osoblja, posebno pedagoga i psihologa u osnovnim i srednjim školama) o problemu nasilja nad djecom u digitalnom okruženju
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke u suradnji s kantonalnim ministarstvima obrazovanja Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova – Federalna uprava policije Centar za sigurni internet u BiH Specijalizirane i druge NVO
	Indikatori učinka:	Broj obavljenih edukacija
	Indikatori utjecaja:	Uvedene kontinuirane edukacije u osnovnim i srednjim školama
	Rok za realizaciju:	Kontinuirano
	Aproksimacija troškova:	
	Financiranje:	Proračunska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Educirati što veći broj nastavnog osoblja, minimalno u svakoj školi (osnovna i srednja) da postoje dva edukatora iz ove oblasti, po mogućnosti da su to nastavnici/profesori informatike i pedagozi.

ODGOVOR/REAKCIJA – 03	Šifra aktivnosti:	Aktivnost 04-3
	Naziv aktivnosti:	Edukacija policijskih službenika, tužitelja i sudaca (posebnih i zajedničkih) u domeni istraživanja, dokumentiranja i dokazivanja krivičnih djela nasilja nad djecom u digitalnom okruženju
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova Centar za edukaciju sudaca i tužitelja FBiH – CEST
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova – Federalna uprava policije Federalno tužiteljstvo u suradnji s kantonalnim tužiteljstvima Centar za sigurni internet u BiH Specijalizirane i druge NVO Akademska zajednica
	Indikatori učinka:	Broj obavljenih edukacija
	Indikatori utjecaja:	Uvedene kontinuirane edukacije na policijskoj akademiji i drugim institucijama
	Rok za realizaciju:	Kontinuirano
	Aproksimacija troškova:	
	Financiranje:	Proračunska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Obuke iz domene nasilja nad djecom u digitalnom okruženju uvesti u redovite obuke policije, tužitelja i sudaca.

ODGOVOR/REAKCIJA – 04	Šifra aktivnosti:	Aktivnost 04-4
	Naziv aktivnosti:	Edukacija uposlenih u centrima za socijalni rad u domeni zaštite djece žrtava oštećenih krivičnim djelom u digitalnom okruženju
	Izvještajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo rada i socijalne politike
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo rada i socijalne politike u suradnji s nadležnim kantonalnim ministarstvima Federalno tužiteljstvo u suradnji s kantonalnim tužiteljstvima Centar za sigurni internet u BiH Specijalizirane i druge NVO Akademska zajednica FBiH
	Indikatori učinka:	Obavljene edukacije
	Indikatori utjecaja:	Uvedene kontinuirane edukacije za uposlene u centrima za socijalni rad
	Rok za realizaciju:	Kontinuirano
	Aproksimacija troškova:	
	Financiranje:	Proračunska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Obuke iz domene nasilja nad djecom u digitalnom okruženju uvesti u redovite obuke socijalnih radnika.

ODGOVOR/REAKCIJA – 05	Šifra aktivnosti:	Aktivnost 04-5
	Naziv aktivnosti:	Edukacija uposlenih u centrima za mentalno zdravlje u domeni zaštite djece žrtava oštećenih krivičnim djelom u digitalnom okruženju
	Izvještajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo zdravstva
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo zdravstva u suradnji s kantonalnim ministarstvima i centrima za mentalno zdravlje Federalno tužiteljstvo u suradnji s kantonalnim tužiteljstvima Centar za sigurni internet u BiH Specijalizirane i druge NVO Akademska zajednica FBiH
	Indikatori učinka:	Obavljene edukacije
	Indikatori utjecaja:	Uvedene kontinuirane edukacije za uposlene u centrima za socijalni rad
	Rok za realizaciju:	Kontinuirano
	Aproksimacija troškova:	
	Financiranje:	Proračunska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Obuke iz domene nasilja nad djecom u digitalnom okruženju uvesti u redovite obuke socijalnih radnika.

ODGOVOR/REAKCIJA – 06	Šifra aktivnosti:	Aktivnost 04-6
	Naziv aktivnosti:	Specijalističke obuke za policijske službenike, kao i dodatna predavanja za kadete na temu nasilja nad djecom u digitalnom okruženju u policijskoj akademiji FMUP-a
	Izvještajna jedinica (o realizaciji ...):	Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova
	Nadležne institucije:	Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova – Federalna uprava policije Centar za sigurni internet u BiH Specijalizirane i druge NVO
	Indikatori učinka:	Kreiranje kurikuluma
	Indikatori utjecaja:	Kontinuirano obavljanje obuka
	Rok za realizaciju:	Kontinuirano
	Aproksimacija troškova:	
	Financiranje:	Proračunska/donatorska sredstva
	Kratki opis aktivnosti:	Prethodni plan za policijske akademije sačinjen je 2017. godine pa ga je potrebno nadograditi novim tehničko-tehnološkim dostignućima. Policijska akademija FMUP-a ima dovoljno resursa i kapaciteta da organizira specijalističke obuke za policijske službenike na temu nasilja nad djecom u digitalnom okruženju. One mogu biti izvršene u suradnji s FUP-om ili drugim članovima stručne i akademske javnosti. Kadetima će biti organizirana dodatna predavanja o navedenoj temi, a isto tako može im se ponuditi da mimo osnovne obuke sudjeluju i na tečaju na navedenu temu.

ODGOVOR/REAKCIJA – O8	Šifra aktivnosti:	Aktivnost 04-8
	Naziv aktivnosti:	Opremanje specijalističkih prostorija za saslušanje djece svjedoka u kantonalnim tužiteljstvima, sudovima i policijskim agencijama
	Izveštajna jedinica (o realizaciji ...):	Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće BiH
	Nadležne institucije:	Kantonalna tužiteljstva Sudovi u FBiH
	Indikatori učinka:	Svaki kanton u FBiH ima najmanje jednu prostoriju za saslušanje usklađenu s Minimalnim standardima opremanja i korištenja
	Indikatori utjecaja:	
	Rok za realizaciju:	Prosinac 2021. godine
	Aproksimacija troškova:	200.000 KM
	Financiranje:	Donatorska sredstva – UNICEF
	Kratki opis aktivnosti:	U skladu s usvojenim „Minimalnim standardima opremanja i korištenja prostorija za saslušanje djece svjedoka usvojenih od strane VSTV BiH“, VSTV BiH će u suradnji s UNICEF-om uraditi procjenu stanja postojećih prostorija, potreba za njihovim unapređenjem kako bi se ispunili Minimalni standardi, te uredile postojeće i opremile nove prostorije na način da geografski bude pokrivena cijela FBiH, odnosno svi kantoni.

СТРАТЕШКИ ПРОГРАМ БЕЗБЈЕДНОСТ ДЈЕЦЕ У ДИГИТАЛНОМ ОКРУЖЕЊУ У ФЕДЕРАЦИЈИ БИХ 2021–2024.

УВОД

Стратешки програм за безбједност дјеце у дигиталном окружењу у Федерацији БиХ за период 2021–2023. настао је са сврхом дефинисања мисије пред изазовом феномена насиља над дјецом у дигиталном окружењу уз назначавања конкретних смјерница за њихово остварење путем припадајућег Акционог плана за борбу против насиља над дјецом у дигиталном окружењу у ФБиХ 2021–2023.

Овај документ покрива период од 2021. до 2024. године и ослања се на мисију, визију и циљеве међународних докумената¹ који се односе на права дјетета, али и посебна права и заштиту дјеце у дигиталном окружењу.

НАСИЉЕ НАД ДЈЕЦОМ У ДИГИТАЛНОМ ОКРУЖЕЊУ

Примјена технолошких уређаја је широко распрострањена и лако је доступна већини становништва у БиХ. Број дјеце која користе такве уређаје и интернет расте сваке године, и то тако да можемо констатовати да су дјеца доминантни корисници ових технологија. Тако постоје све већа потреба и тежња, без обзира на генерацијске разлике, да се кориштење дигиталних технологија учини што је могуће безбједнијим. Упоредно с бројним предностима кориштења дигиталних технологија јавила су се и многа ограничења која данас представљају велики проблем у свакодневном животу.

Конкретно, сам интернет је омогућио и „селидбу“ ризичних и кажњивих понашања из реалног свијета у онлине окружење. Управо због саме нарави виртуелног окружења које карактеришу осјећај анонимности, повећана доступност штетних садржаја, али и олакшано умрежавање удаљених корисника, интернет постаје глобална платформа с неограниченим потенцијалом ширења добрих ствари, али и оних које имају несагледиве штетне посљедице.

¹ Најзначајнији правни пропис ЕУ:

- Директива 2011/92/ЕУ Европског парламента и Савјета о сузбијању сексуалног злостављања и сексуалног искориштавања дјеце и дјечје порнографије.

Најзначајнији правни прописи СЕ:

- Конвенција о кибернетичком криминалу;
- Конвенција о заштити дјеце од сексуалног искориштавања и сексуалног злостављања – Ланзароте конвенција;
- Резолуција 1307(2002) Парламентарне скупштине СЕ о сексуалном искориштавању дјеце;
- Резолуција 1099(1996) Парламентарне скупштине СЕ о сексуалном искориштавању дјеце;
- Препорука Комитета министара СЕ (2001)16 о заштити дјеце од сексуалног искориштавања.

Најзначајнији правни прописи УН-а:

- Конвенција о правима дјетета;
- факултативни протоколи уз Конвенцију о правима дјетета о продаји дјеце, дјечјој проституцији и порнографији те о забрани учешћа дјеце у оружаним сукобима;
- Конвенција против транснационалног организованог криминала;
- Протокол о спречавању, сузбијању и кажњавању трговине људима, нарочито женама и дјецом, који допуњава Конвенцију против транснационалног организованог криминала;
- смјернице о правосуђу у стварима које укључују дјецу жртве и свједоке кривичних дјела.

Наведене карактеристике виртуелног окружења омогућавају појаву нових облика насилних садржаја и понашања који су по својој природи у одређеним аспектима чак екстензивнији од насиља и злостављања у њиховом offline облику. Сврха овог СТРАТЕШКОГ ПРОГРАМА огледа се управо у разјашњавању и дефинисању кључних појмова и концепата у подручју реаговања на феномен насиља над дјецом у дигиталном окружењу с циљем његовог потпунијег схватања и исправног реаговања на њега.

Ризици кориштења дигиталних технологија за дјецу су бројни, а штетне активности у којима је дијете циљано изабрано као жртва од другог дјетета или одрасле особе су скоро па свакодневна појава. Поменути ризици најчешће укључују случајеве: сајбер насиља, злостављања и искориштавања дјеце на интернету.

Попут ситуација у реалном свијету, тако и у виртуелном окружењу појединац може постати жртва или извршилац одређеног друштвено неприхватљивог понашања. Управо је развој дигиталних технологија омогућио појаву нових кривичних дјела на штету дјеце, али и ревитализацију конвенционалних облика криминалитета који се извршавају на савремене начине. Тако је и искориштавање и насиље над дјецом у дигиталном окружењу попримило врло различите облике. Уз кориштење дигиталних технологија најчешћи облици противправних понашања која се јављају у свакодневном животу експонирају се у виду: вријеђања, узнемиравања, слања пријетећих и увредљивих порука, лажног представљања, подстицања на мржњу и насиље и сл.

Оно што нарочито забрињава су и све чешћи случајеви врло тешких облика насиља над дјецом у дигиталном окружењу. Овдје првенствено мислимо на случајеве сексуалне експлоатације и сексуално насиље над дјецом почињено, снимљено или подијељено у дигиталном окружењу. Овдје убрајамо и неке специфичне облике насиља над дјецом који остављају трајне посљедице на развој дјетета. Један од таквих примјера са тешком посљедицом односи се на материјале добијене експлоатацијом дјеце у порнографске сврхе. Дјеца широм свијета постају жртве сексуалног насиља кроз саму производњу материјала кориштених у порнографске сврхе, који уз помоћ савремених информационо-комуникационих средстава, на систематски и организован начин, бивају доступни широј публици. Сваким накнадним приказивањем таквог материјала дјеца бивају ревиктимизирани, емоционално и физички, што се негативно одражава на могућности њиховог психолошког опоравка и социјализације.

СТРАТЕШКИ ПРИСТУП РЈЕШАВАЊУ ПРОБЛЕМА

Системска реакција органа социјалне контроле на проблем насиља над дјецом у дигиталном окружењу у циљу превенције, раног препознавања, али и адекватне реакције требала би бити структурирана кроз СТРАТЕШКИ ПРОГРАМ.

Стратешки програм обухвата основне елементе који упућују на јасне кораке који се требају предузети у циљу реаговања на проблем насиља над дјецом у дигиталном окружењу. Овим стратешким програмом испуњавају се, између осталог, све препоруке произашле из међународног права, али и активности предвиђене у **АКЦИОНОМ ПЛАНУ ЗА ДЈЕЦУ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ** Савјета за дјецу Босне и Херцеговине, који се брине о извршењу обавеза које има Босна и Херцеговина у одредбама Конвенције Уједињених нација о правима дјетета и у њена два факултативна протокола, те другим документима као што је Конвенција Савјета Европе о заштити дјеце од сексуалног искориштавања и сексуалног злостављања – Ланзароте конвенција. Због непостојања државне стратегије за третман насиља над дјецом у Босни и

Херцеговини, неопходно је креирати адекватан стратешки одговор и пружити заштиту дјечи на свим нивоима власти у БиХ. Управо стога одлучили смо се наклонити на међународне препоруке, али и планове Савјета за дјецу БиХ, те у складу с тим донијети „СТРАТЕШКИ ПРОГРАМ БЕЗБЈЕДНОСТИ ДЈЕЦЕ У ДИГИТАЛНОМ ОКРУЖЕЊУ У ФЕДЕРАЦИЈИ БИХ 2021–2024.“, али и Акциони план за борбу против насиља над дјецом у дигиталном окружењу у ФБиХ 2021–2024. са конкретним активностима.

Због динамике развоја технологија, као и због промјена појавних облика насиља над дјецом у дигиталном окружењу, поменути Акциони план је израђен за период од четири године. У њему су дефинисане четири стратешке области:

1 законодавство

- у овој стратешкој области су дефинисане конкретне активности у погледу прилагођавања позитивног законодавства у ФБиХ међународним стандардима;

2 институционални капацитет и сарадња

- у овој стратешкој области дефинисани су потребни институционални капацитети и њихова међусобна сарадња у погледу успостављања ефикасног система супротстављања насиљу над дјецом у дигиталном окружењу у ФБиХ;

3 превенција

- у овој стратешкој области су дефинисани основни стандарди неопходни за превенцију насиља над дјецом у дигиталном окружењу, којима би се овај феномен препознао у својој најранијој фази јављања;

4 одговор/реакција система

- у овој стратешкој области дефинисани су основни стандарди које је потребно задовољити у погледу успостављања ефикасног одговора система на феномен насиља над дјецом у дигиталном окружењу.

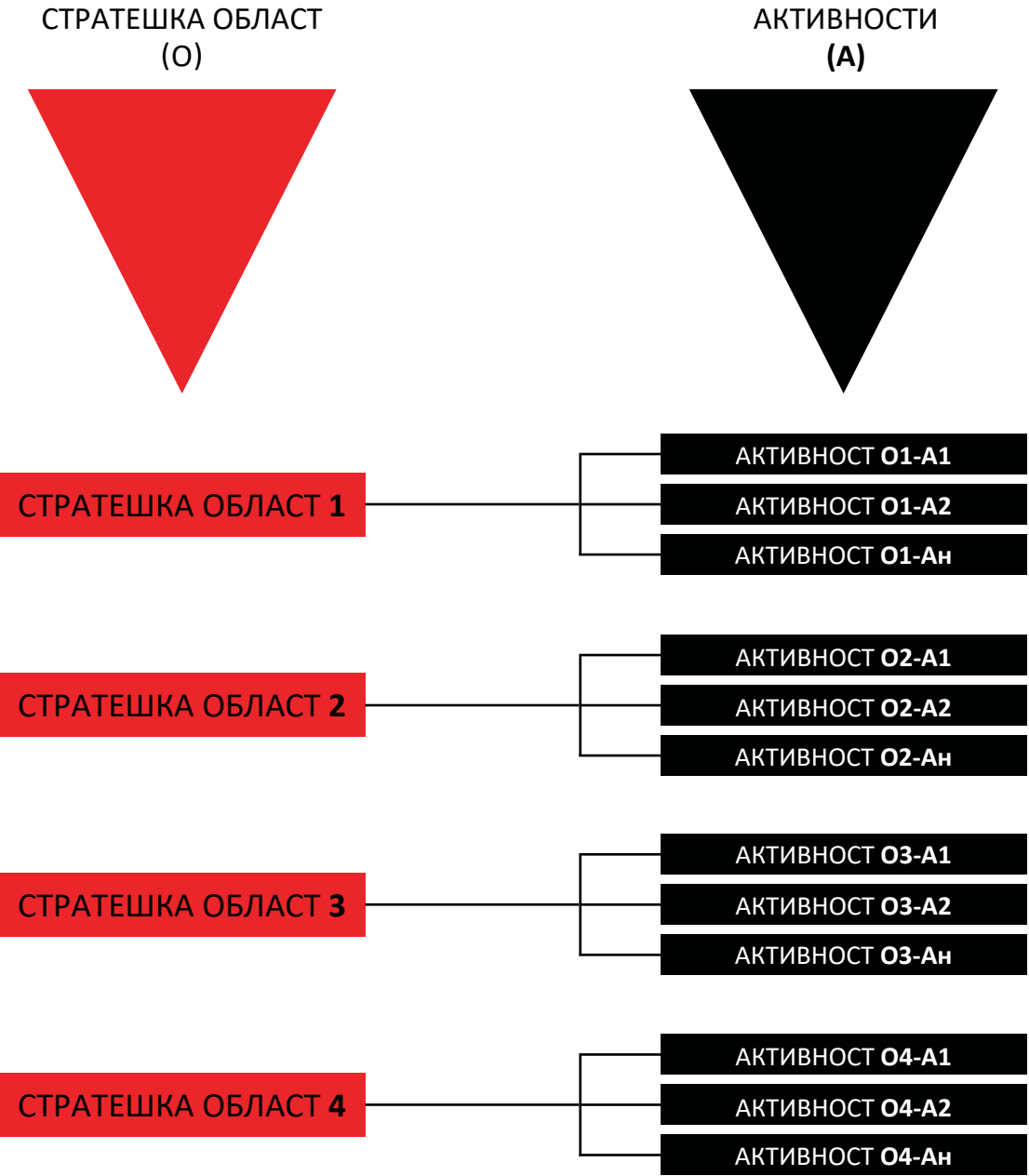
За сваку од наведених стратешких области дефинисани су:

- активности кроз које се циљ реализује;
- назив извјештајне и надлежне институције за реализацију активности;
- индикатори учинка и индикатори утицаја;
- апроксимација трошкова и
- рок за реализацију сваке од активности.

Мониторинг квалитета реализације активности вршиће извјештајна институција, која је у овом случају Министарство унутрашњих послова ФБиХ – Управа полиције.

Носиоци активности из Акционог плана ће доставити извјештаје о реализовању активности из Акционог плана извјештајној институцији. Министарство унутрашњих послова ће, једном годишње, објединити извјештаје носилаца активности из Акционог плана и Влади ФБиХ доставити извјештај о реализовању активности из поменутог Акционог плана.

Погледајмо у наставку визуелни приказ стратешког приступа.

СТРАТЕШКЕ ОБЛАСТИ (O)

O1
ЗАКОНОДАВСТВО

ЗАКОНОДАВСТВО – O1	Шифра активности:	O1 – A1
	Назив активности:	
	Извјештајна јединица (о реализацији ...):	
	Надлежне институције:	
	Индикатори учинка:	
	Индикатори утицаја:	
	Рок за реализацију:	
	Апроксимација трошкова:	
	Финансирање:	
	Кратки опис активности:	

O2
ИНСТИТУЦИОНАЛНИ КАПАЦИТЕТИ И САРАДЊА

ИНСТИТУЦИОНАЛНИ КАПАЦИТЕТИ И САРАДЊА – O2	Шифра активности:	O2 – A1
	Назив активности:	
	Извјештајна јединица (о реализацији ...):	
	Надлежне институције:	
	Индикатори учинка:	
	Индикатори утицаја:	
	Рок за реализацију:	
	Апроксимација трошкова:	
	Финансирање:	
	Кратки опис активности:	

O3
ПРЕВЕНЦИЈА

ПРЕВЕНЦИЈА – O3	Шифра активности:	O1 – A1
	Назив активности:	
	Извјештајна јединица (о реализацији ...):	
	Надлежне институције:	
	Индикатори учинка:	
	Индикатори утицаја:	
	Рок за реализацију:	
	Апроксимација трошкова:	
	Финансирање:	
	Кратки опис активности:	

O4
ОДГОВОР / РЕАКЦИЈА

ОДГОВОР/РЕАКЦИЈА – O4	Шифра активности:	O1 – A1
	Назив активности:	
	Извјештајна јединица (о реализацији ...):	
	Надлежне институције:	
	Индикатори учинка:	
	Индикатори утицаја:	
	Рок за реализацију:	
	Апроксимација трошкова:	
	Финансирање:	
	Кратки опис активности:	

АКЦИОНИ ПЛАН

ЗА БОРБУ ПРОТИВ НАСИЉА НАД ДЈЕЦОМ У ДИГИТАЛНОМ ОКРУЖЕЊУ 2021–2024.

Због константног и убрзаног развоја дигиталних технологија, као и константних промјена појавних облика угрожавања, односно начина искориштавања и злостављања дјеце у дигиталном окружењу, а на основу Стратешког програма за безбједност дјеце у дигиталном окружењу за период 2021–2024, доноси се Акциони план за исти временски период. Предметни акциони план дефинише четири стратешка циља и то:

- стратешки циљ 1 – законодавство;
- стратешки циљ 2 – институционални капацитети и сарадња;
- стратешки циљ 3 – превенција;
- стратешки циљ 4 – одговор и реакција.

За сваки од наведених стратешких циљева дефинисани су: активности које се реализују, извјештајна институција, надлежна/е институција/е, индикатори учинка, индикатори утицаја, рок за реализацију, апроксимација трошкова, финансирање активности и кратак опис активности, а све с циљем мјерења успјешности реализације планираних активности.

Све извјештајне институције које су у Акционом плану, заједно са институцијама које су носиоци активности из Акционог плана, доставиће извјештаје о реализацији активности из Акционог плана. Федерално министарство унутрашњих послова (ФМУП) ће једном годишње објединити извјештаје о реализацији активности из Акционог плана и о томе извијестити Владу Федерације БиХ.

01 – ЗАКОНОДАВСТВО

ЗАКОНОДАВСТВО – 01	Шифра активности:	Активност 01-1
	Назив активности:	Анализа постојећег правног оквира како би се утврдило да ли на подручју ФБиХ постоје адекватни законски прописи и сви релевантни субјекти и надлежни органи за њихово спровођење, а у циљу заштите дјеце у дигиталном окружењу
	Извјештајна јединица (о реализацији ...):	Федерално министарство правде
	Надлежне институције:	Федерално министарство правде Федерално министарство унутрашњих послова – Федерална управа полиције Федерално тужилаштво у сарадњи са кантоналним тужилаштвима
	Индикатори учинка:	Донесени закључци и препоруке који указују на пропусте у законским нормама
	Индикатори утицаја:	Успостављен систем са адекватним законским прописима и свим релевантним субјектима и надлежним органима за њихово спровођење, а у циљу заштите дјеце у дигиталном окружењу
	Рок за реализацију:	До краја 2022.
	Апроксимација трошкова:	Буџетска/донаторска средства
	Финансирање:	Буџетска/донаторска средства
	Кратки опис активности:	Генерално ће бити неопходно да постоји скуп закона који јасно показују да већина кривичних дјела и прекршаја који се могу починити над дјететом у стварном свијету може бити почињена и на интернету или на било којој другој електронској мрежи. Потребно је развити нове законе или прилагодити постојеће како би се забранили одређени облици понашања који се могу одвијати само на интернету, на примјер, навођење дјеце на даљину да извршавају или гледају сексуалне чинове, или врбовање дјеце ради састанка у стварном свијету у сексуалне сврхе. Хармонизација позитивних законских прописа у ФБиХ (Кривични закон ФБиХ, Закон о кривичном поступку ФБиХ, Закон о заштити и поступању са дјецом и малољетницима у кривичном поступку ФБиХ и др.), укључујући прописе о бесплатној правној помоћи: a. са међународним документима и стандардима (Конвенција Уједињених нација о правима дјетета – ЦРЦ, Факултативни протокол уз Конвенцију Уједињених нација о правима дјетета, о продаји дјеце, дјечјој проституцији и дјечјој порнографији, Конвенција Уједињених нација против транснационалног организованог криминала, Конвенција о кибернетичком криминалу (ETS, бр. 185), Конвенција Савјета Европе о заштити дјеце од сексуалног искориштавања и сексуалног злостављања (CETS, бр. 201)), који јасно прописују који су то облици интернетског, односно online сексуалног искориштавања дјеце, те изазови у доказивању ових дјела, као и каква је њихова међусобна хармонизација; b. међусобна хармонизација закона у ФБиХ; c. њихова хармонизација са позитивним законским прописима у РС и БД ВиН.

ЗАКОНОДАВСТВО – 02	Шифра активности:	Активност 01-2
	Назив активности:	Усаглашавање Закона о кривичном поступку ФБиХ са технолошким развојем, међународним документима и стандардима о заштити дјечјих права
	Извјештајна јединица (о реализацији ...):	Федерално министарство правде
	Надлежне институције:	Федерално министарство правде Федерално министарство унутрашњих послова – Федерална управа полиције у сарадњи са КМУП-овима Центар за едукацију судија и тужилаца ФБиХ – ЦЕСТ Федерално тужилаштво у сарадњи са кантоналним тужилаштвима Врховни суд и Удружење судија ФБиХ
	Индикатори учинка:	Израда приједлога измјена и допуна Закона о кривичном поступку ФБиХ и Закона о заштити и поступању са дјецом и малољетницима у кривичном поступку у ФБиХ
	Индикатори утицаја:	Усвојени приједлози за доношење и усвајање измјена и допуна закона
	Рок за реализацију:	До краја 2023.
	Апроксимација трошкова:	
	Финансирање:	Буџетска/донаторска средства
	Кратки опис активности:	Законске одредбе у Закону о кривичном поступку ФБиХ потребно је ускладити и са технолошким развојем као и са међународним документима и стандардима о заштити дјечјих права. Дефинисање начина прикупљања дигиталног доказа и начина поступања са њим. Прописати да се посебне истражне радње могу одредити за сва кривична дјела гдје се као оштећени појављују дјеца до 18 година без обзира на висину казне прописане за то кривично дјело. Санкција за неуступање passworda/шифре за приступ дигиталним подацима.

ЗАКОНОДАВСТВО – 03	Шифра активности:	Aktivnost 01-3
	Назив активности:	Усаглашавање одредаба Закона о кривичном поступку ФБиХ са одредбама Закона о заштити и поступању са дјецом и малолјетницима у кривичном поступку у ФБиХ
	Извјештајна јединица (о реализацији ...):	Федерално министарство правде
	Надлежне институције:	Федерално министарство правде Федерално министарство унутрашњих послова – Федерална управа полиције у сарадњи са КМУП-овима Центар за едукацију судија и тужилаца ФБиХ – ЦЕСТ Федерално тужилаштво у сарадњи са кантоналним тужилаштвима Врховни суд и Удружење судија ФБиХ
	Индикатори учинка:	Израда приједлога измјена и допуна Закона о кривичном поступку ФБиХ и Закона о заштити и поступању са дјецом и малолјетницима у кривичном поступку у ФБиХ
	Индикатори утицаја:	Усвојени приједлози за доношење и усвајање измјена и допуна закона
	Рок за реализацију:	До краја 2023.
	Апроксимација трошкова:	
	Финансирање:	Буџетска/донаторска средства
	Кратки опис активности:	Законске одредбе у Закону о кривичном поступку ФБиХ и Закону о заштити и поступању са дјецом и малолјетницима у кривичном поступку у ФБиХ потребно је међусобно ускладити, али их тако ускладити и са технолошким развојем, као и са међународним документима и стандардима о заштити дјечјих права.

ЗАКОНОДАВСТВО – 04	Шифра активности:	Активност 01-4
	Назив активности:	Усклађивање одредби Кривичног закона ФБиХ са Конвенцијом Савјета Европе о заштити дјече од сексуалног искориштавања и сексуалног злостављања – Ланзароте конвенција
	Извјештајна јединица (о реализацији ...):	Федерално министарство правде
	Надлежне институције:	Федерално министарство правде Федерално министарство унутрашњих послова – Федерална управа полиције у сарадњи са КМУП-овима Центар за едукацију судија и тужилаца ФБиХ – ЦЕСТ Федерално тужилаштво у сарадњи са кантоналним тужилаштвима Врховни суд и Удружење судија ФБиХ
	Индикатори учинка:	Израда приједлога измјена закона
	Индикатори утицаја:	Кривични закон ФБиХ у потпуности усклађен са Конвенцијом Савјета Европе о заштити дјече од сексуалног искориштавања и сексуалног злостављања – Ланзароте конвенција
	Рок за реализацију:	Након спроведене анализе из А 01-1
	Апроксимација трошкова:	
	Финансирање:	Буџетска/донаторска средства
	Кратки опис активности:	Ускладити одредбе Кривичног закона ФБиХ у складу са препорукама из анализе А1-01 укључујући следеће сегменте: - у значењу израза „дијете као жртва кривичног дјела је лице које није навршило 18 година живота“; - забрана ублажавања казне у случајевима сексуалног злостављања и искориштавања над дјететом млађим од 15 година; - мјера безбједности потпуне забране вршења позива, дјелатности или дужности при чијем обављању се остварује непосредан контакт са дјецом починиоцу кривичног дјела учињеног на штету полног интегритета дјетета; - осуда за кривично дјело почињено на штету полног интегритета дјетета неће се брисати из казнене евиденције; - вођење посебног регистра у оквиру казнене евиденције о лицима која су правоснажно осуђена за кривична дјела на штету полног интегритета дјетета; - почетак тока застаре кривичног гоњења за кривична дјела почињена на штету полног интегритета дјетета почиње од дана пунољетства жртве...; одредити, „mutatis mutandis“, да је сваки поступак против дјетета који је незаконит у стварном свијету, ако су кориштене дигиталне технологије, незаконит и на интернету и да се правила о заштити података и приватности дјече на интернету морају поштовати и прилагодити. Такође, биће потребно развити нове законе или прилагодити постојеће како би се забранили одређени облици понашања који се могу одвијати само на интернету, на примјер, навођење дјече на даљину да извршавају или гледају сексуалне чинове, или врбовање дјече ради састанка у стварном свијету у сексуалне сврхе. Додатно за ове потребе биће потребно уопштено да постоји законски оквир који забрањује злоупотребу компјутера у криминалне сврхе, хаковање или другу злонамјерну употребу или употребу компјутерског кода без пристанка и који утврђује да је интернет мјесто на којем се могу починити кривична дјела.

ЗАКОНОДАВСТВО – 05	Шифра активности:	Активност 01-5
	Назив активности:	Усклађивање конкретних кривичних дјела у посебном дијелу Кривичног закона ФБиХ која се могу довести у везу са насиљем над дјецом у дигиталном окружењу
	Извјештајна јединица (о реализацији ...):	Федерално министарство правде
	Надлежне институције:	Федерално министарство правде Федерално министарство унутрашњих послова – Федерална управа полиције у сарадњи са КМУП-овима Центар за едукацију судија и тужилаца ФБиХ – ЦЕСТ Федерално тужилаштво у сарадњи са кантоналним тужилаштвима Врховни суд и Удружење судија ФБиХ
	Индикатори учинка:	Израда приједлога и измјена закона
	Индикатори утицаја:	Имплементација приједлога и измјена закона у кривичном закону ФБиХ
	Рок за реализацију:	Након израде анализе из активности А 01-1
	Апроксимација трошкова:	Буџетска/донаторска средства
	Финансирање:	Буџетска/донаторска средства
	Кратки опис активности:	Ускладити постојећа кривична дјела, односно прописати нова са обликом извршења у дигиталном облику у домену безбједности као што су угрожавање безбједности, уцјена и изнуда и др. Прописати кривична дјела за специфичне облике понашања/извршења као што су: - насиље преко интернета или дигитално насиље – cyberbullying; - контактирање одраслих у дигиталном окружењу дјеце испод 16 година ради успостављања сексуалних контакта online и offline – grooming; - слање или примање сексуално експлицитних или сексуално сугестивних слика, порука или видеа – слање порука експлицитног сексуалног садржаја путем електронских уређаја – sexting; - облик уцјене преко интернета и неки облик пријетње – уцјена или изнуђивање особе добијеним фотографијама у дигиталном окружењу – sextortion; - запримање нежељене поште, узнемиравања путем интернета, посједовање средстава/алата за кривотворење, учествовање/навођење на самоубиство, искориштавање дјеце за порнографске представе, искориштавање компјутерске мреже или комуникације другим техничким средствима за извршење кривичних дјела сексуалног злостављања или искориштавања дјетета и др.

ЗАКОНОДАВСТВО – 06	Шифра активности:	Активност 01-6
	Назив активности:	Доношење стандардних оперативних процедура у случају поступања са дигиталним доказима и траговима
	Извјештајна јединица (о реализацији ...):	Федерално министарство правде и Центар за едукацију судија и тужилаца ФБиХ – ЦЕСТ
	Надлежне институције:	Федерално министарство правде Федерално министарство унутрашњих послова – Федерална управа полиције у сарадњи са КМУП-овима Центар за едукацију судија и тужилаца ФБиХ – ЦЕСТ Федерално тужилаштво у сарадњи са кантоналним тужилаштвима Врховни суд и Удружење судија ФБиХ
	Индикатори учинка:	Формирање радне групе за сачињавање приједлога/нацрта текста
	Индикатори утицаја:	Донесен документ „Стандардне оперативне процедуре у случају поступања са дигиталним доказима и траговима“, процедуре се примјењују у пракси
	Рок за реализацију:	До краја 2023.
	Апроксимација трошкова:	
	Финансирање:	Буџетска/донаторска средства
	Кратки опис активности:	Процедуре треба да садрже тренутна технолошка рјешења из домена дигиталних технологија. Законито прикупљање дигиталних доказа у складу са европским и свјетским стандардима (Electronic Evidence Guide, DEMF – Digital Evidence Management Framework, Ciardhuain-ев модел, Даубертов принцип, „Фрајев тест“, Америчко правило 702 Federal rules of Evidence i dr.), гдје је потребно заштитити и увести законито прописано идентификовање, изузимање – прикупљање, документовање, испитивање, преглед, анализе, презентацију и чување електронских доказа током читавог поступка, како њихова законитост и валидност не би биле упитне.

O2 – ИНСТИТУЦИОНАЛНИ КАПАЦИТЕТИ И САРАДЊА

ИНСТИТУЦИОНАЛНИ КАПАЦИТЕТИ И САРАДЊА – 01	Шифра активности:	Активност O2-1
	Назив активности:	Промовисање успостављених механизма за пријаву незаконитих садржаја злостављања дјеце у дигиталном окружењу
	Извјештајна јединица (о реализацији ...):	Федерално министарство унутрашњих послова
	Надлежне институције:	Федерално министарство унутрашњих послова – Федерална управа полиције Центар за сигурни интернет у БиХ Специјализоване НВО за ову област и друге НВО
	Индикатори учинка:	Број активности и број корисника по групама
	Индикатори утицаја:	1. Повећан број пријава незаконитих садржаја злостављања дјеце у дигиталном окружењу 2. Удио жртава насиља у претходних 12 мјесеци које су пријавиле своју виктимизацију надлежним властима или другим службено признатим механизмима рјешавања сукоба
	Рок за реализацију:	Континуирано током 2021–2024.
	Апроксимација трошкова:	Буџетска/донаторска средства
	Финансирање:	Буџетска/донаторска средства
	Кратки опис активности:	Треба обезбиједити промоцију механизма и грађење капацитета механизма за пријављивање који омогућавају дјеци, младима и општој јавности да пријаве незаконите садржаје или злостављање у дигиталном окружењу/посредством дигиталних технологија којем су били изложени или су му свједочили на било који начин. Линкови за механизме пријављивања злоупотребе требали би бити истакнути на одговарајућим дијеловима било које интернетске странице која омогућава приказивање садржаја који генеришу корисници.

ИНСТИТУЦИОНАЛНИ КАПАЦИТЕТИ И САРАДЊА – 02	Шифра активности:	Активност O2-2
	Назив активности:	Развој процедура за поступања и размјену података по пријавама за примљеним посредством механизма за пријављивање незаконитих садржаја злостављања дјеце у дигиталном окружењу
	Извјештајна јединица (о реализацији ...):	Федерално министарство унутрашњих послова – Федерална управа полиције
	Надлежне институције:	Федрално тужилаштво у сарадњи са кантоналним тужилаштвима у ФБиХ Федерално министарство унутрашњих послова – Федерална управа полиције Центар за сигурни интернет у БиХ Специјализоване НВО за ову област и друге НВО
	Индикатори учинка:	Развијене процедуре поступања
	Индикатори утицаја:	Повећан број пријава које су резултирале покретањем истраге
	Рок за реализацију:	До краја 2022.
	Апроксимација трошкова:	
	Финансирање:	Буџетска/донаторска средства
	Кратки опис активности:	Процедуре поступања би требало да буду развијене у писаној форми, са припадајућим табелама за размјену података између агенција за спровођење закона, тужилаштва, Центра за сигурни интернет у БиХ и других релевантних НВО-а које имају успостављене механизме пријаве.

ИНСТИТУЦИОНАЛНИ КАПАЦИТЕТИ И САРАДЊА – 02	Активност 02-3	
	Шифра активности:	
	Назив активности:	Оператори јавних телекомуникационих услуга развијају механизме за идентификовање, блокирање и уклањање садржаја који приказују злостављања дјецe у дигиталном окружењу у свим услугама које се односе на њихов домен дјеловања
	Извјештајна јединица (о реализацији ...):	Федерално министарство промета и комуникација
	Надлежне институције:	Федерално министарство промета и комуникација Оператори јавних телекомуникационих услуга Центар за сигурни интернет у БиХ Специјализоване НВО за ову област и друге НВО
	Индикатори учинка:	Број израђених механизма/програма или алата за идентификовање, блокирање и уклањање садржаја
	Индикатори утицаја:	Повећан број идентификованих, блокираних и/или уклоњених садржаја са интернета као посљедица развијених механизма
	Рок за реализацију:	Континуирано током 2021–2024.
	Апроксимација трошкова:	
	Финансирање:	Буџетска/донаторска средства
	Кратки опис активности:	Оператори јавних телекомуникационих услуга треба да преузму законску одговорност за садржај који је предмет услуга које пружа оператер, што укључује идентификацију, блокирање и уклањање садржаја који приказују злостављања дјецe са њихових сервера те забране дистрибуције садржаја без обзира на то гдје се он налази.

ИНСТИТУЦИОНАЛНИ КАПАЦИТЕТИ И САРАДЊА – 04	Активност 02-4	
	Шифра активности:	
	Назив активности:	Израда иницијативе за постављање црних листи (енгл. black list) које би садржавале ажуриране информације о доменима на којима се налазе садржаји насиља над дјецом у дигиталном окружењу
	Извјештајна јединица (о реализацији ...):	Федерално министарство промета и комуникација
	Надлежне институције:	Федерално министарство промета и комуникација у сарадњи са РАК-ом Федерално министарство унутрашњих послова – Федерална управа полиције Центар за сигурни интернет у БиХ Специјализоване и друге НВО
	Индикатори учинка:	Покренута иницијатива за израду црне листе упућена према РАК-у
	Индикатори утицаја:	Број блокираних садржаја и постављених линкова
	Рок за реализацију:	До краја 2022.
	Апроксимација трошкова:	
	Финансирање:	Буџетска/донаторска средства
	Кратки опис активности:	Црна листа је скуп идентификованих интернетских страница које приказују насиље над дјецом. Странице су идентификоване од надлежних органа и организација широм свијета као што су Interpol, INHOPE и др. Требало би изградити јединствени web-портал који би упозоравао кориснике интернета да приступају са садржајем који приказује насиље и да за то могу кривично/прекршајно одговарати. Оператори јавних телекомуникационих услуга такође треба да креирају своје црне листе и да преузимају црне листе које су развиле друге организације (нпр. СОС линије за пријаву непримјереног садржаја) или овлаштени органи, те да развију механизме који ће – за све њихове услуге – аутоматски онемогућавати приступ таквим web-страницама које су дефинисане на ажурираним црним листама.

ИНСТИТУЦИОНАЛНИ КАПАЦИТЕТИ И САРАДЊА – 05	Активност 02-5	
	Назив активности:	На web-страницама институција ФБиХ и школа поставити линкове за дјецу који упућују на успостављене механизме и линије за пријаву и подршку Центра за сигурни интернет у случајевима насиља над дјецом у дигиталном окружењу
	Извјештајна јединица (о реализацији ...):	Федерално министарство промета и комуникација
	Надлежне институције:	Федерално министарство промета и комуникација Федерално министарство унутрашњих послова – Федерална управа полиције Кантонална министарства образовања и науке уз координацију Федералног министарства образовања и науке Центар за сигурни интернет у БиХ Специјализоване и друге НВО
	Индикатори учинка:	Постављени линкови
	Индикатори утицаја:	Повећан број посјећених страница са постављених линкова
	Рок за реализацију:	Континуирано током 2021–2024.
	Апроксимација трошкова:	
	Финансирање:	Буџетска/донаторска средства
	Кратки опис активности:	Неопходно је поставити линк/линкове развијених механизма за пријаву неprimјереног садржаја злостављања у дигиталном окружењу те подршку жртвама (успостављене при Центру за сигурни интернет) на web-странице институција у ФБиХ, посебно образовних институција и других организација које раде са дјецом, али промовисати и постављање ових линкова на web-странице комерцијалних агенција које на било који начин раде са дјецом (нпр. књижаре, библиотеке, спортски центри итд.). Линкови би били директно повезани са страницом за пријаву и/или подршку Центра за сигурни интернет.

ИНСТИТУЦИОНАЛНИ КАПАЦИТЕТИ И САРАДЊА – 06	Активност 02-6	
	Назив активности:	Иницијатива за успоставу линијских радних мјеста у КМУП-овима на којим би радили полицијски службеници за борбу против компјутерског криминала, а за предмете кривичних дјела на штету дјеце у дигиталном окужењу успоставити специјализоване тужиоце у кантоналним тужилаштвима
	Извјештајна јединица (о реализацији ...):	Федерално министарство унутрашњих послова
	Надлежне институције:	Федерално министарство унутрашњих послова Федерална управа полиције Кантонална министарства унутрашњих послова Федерално тужилаштво у сарадњи са кантоналним тужилаштвима Центар за едукацију судија и тужилаца ФБиХ – ЦЕСТ
	Индикатори учинка:	Успостављен минимално један линијски тужилац и најмање два линијска полицијска службеника у сваком КТ и КМУП-у до 2023. године
	Индикатори утицаја:	Повећан број пријављених случајева у односу на претходној период реализације ове активности. (Број поднесених извјештаја о почињеном КД и број наредби о спровођењу истрага.)
	Рок за реализацију:	До краја 2024. године
	Апроксимација трошкова:	
	Финансирање:	Буџетска/донаторска средства
	Кратки опис активности:	Подаци за 2019. показују да је на подручју Федерације БиХ само за кривично дјело из члана 211. „искориштавање дјетета или малољетника ради порнографије“ КЗ ФБиХ поднесено 14 извјештаја о почињеном кривичном дјелу против 9 лица, од чега је 7 пријављених малољетно, а 2020. године исти број пријава против 16 лица, од чега је 5 малољетно, а за кривично дјело из члана 212. „упознавање дјетета с порнографијом“ КЗ ФБиХ поднесено 6 извјештаја о почињеном кривичном дјелу против 6 лица, док су 2020. године биле 2 пријаве против 2 лица. Успоставом линијских полицијских службеника у КМУП-овима и линијских тужилаца у кантоналним тужилаштвима требало би да се повећа број откривених дјела која су из домена компјутерског криминала и предметима кривичних дјела на штету дјеце у дигиталном окужењу. Водећи се искуствима када су у питању дјеца жртве генерално, требало би да се води рачуна о томе да линијски полицијски службеници покривају сва дјела, тј. да не буду условљени унутрашњом организацијом у КМУП-у (сектор – дјела са запријеђеном казном изнад 10 година, полицијске станице – дјела са запријеђеном казном испод 10 година). Оваква пракса се показала неадекватна када су у питању дјеца у контакту са законом генерално.

Шифра активности: Активност 02-7	
Назив активности:	Едукација и сертификавање полицијских службеника и запосленика органа старатељства за рад са особама до 18 година у контакту са законом, у складу са важећом законском регулативом
Извјештајна јединица (о реализацији ...):	Федерално министарство правде
Надлежне институције:	Федерално министарство правде Федерално министарство унутрашњих послова – Федерална управа полиције Кантонална министарства унутрашњих послова Федерално министарство рада и социјалне политике у сарадњи са кантоналним ресорним министарствима Федерално министарство здравства
Индикатори учинка:	Најмање једна едукација годишње за сертификавање
Индикатори утицаја:	Свака истражна организациона јединица у оквиру агенција за спровођење закона и организациона јединица органа старатељства – центра за социјални рад има најмање једног сертификованог службеника
Рок за реализацију:	Континуирано током 2021–2024.
Апроксимација трошкова:	
Финансирање:	Буџетска средства
Кратки опис активности:	Потребно је сертификовати и обучити што већи број полицијских службеника за рад са особама до 18 година у контакту са законом, тако да свака истражна организациона јединица у оквиру агенција за спровођење закона има најмање једног обученог службеника. ФУП тренутно нема нити једног сертификованог полицијског службеника за рад са малољетницима. Такође у органима старатељства – центрима за социјални рад потребно је да имају најмање једног сертификованог службеника. Поред сертификавања нових службеника потребно је полугодишње спровођење обука на додатним обукама већ раније сертификованих службеника и запосленика органа старатељства за рад са дјецом и малољетницима у складу са важећом законском регулативом.

Шифра активности: Активност 02-8	
Назив активности:	Успостава CERT-a (Computer Emergency Response Team) за подручје ФБиХ
Извјештајна јединица (о реализацији ...):	Федерално министарство промета и комуникација
Надлежне институције:	Федерално министарство промета и комуникација
Индикатори учинка:	Успостављен CERT на подручју ФБиХ
Индикатори утицаја:	Препознатљивост и видљивост CERT-а у систему за размјену података из домена сајбер безбједности на нивоу ФБиХ
Рок за реализацију:	Континуирано током 2021–2024.
Апроксимација трошкова:	
Финансирање:	Буџетска/донаторска средства
Кратки опис активности:	Потребно је на нивоу ФБиХ наставити активности на успостави CERT-а. CERT је орган који треба да омогући безбједност компјутерских инфраструктура у институцијама ФБиХ, те да омогући откривање, спречавање, превазилажење и одговор на све сајбер нападе на те инфраструктуре. CERT такође треба да служи за размјену информација о сајбер безбједности.

Шифра активности: Активност 02-9	
Назив активности:	Набавка специјалистичке опреме (хардвер и софтвер) за истраживање кривичних дјела насиља над дјецом у дигиталном окружењу
Извјештајна јединица (о реализацији ...):	Федерално министарство унутрашњих послова
Надлежне институције:	Федерална управа полиције Кантонална министарства унутрашњих послова у ФБиХ Кантонална тужилаштва
Индикатори учинка:	Набављена опрема и стављена у функцију
Индикатори утицаја:	Процес истраживања КД насиља над дјецом биће унапријеђен на начин дефинисан као и у активности 02-6
Рок за реализацију:	Континуирано током 2021–2023.
Апроксимација трошкова:	
Финансирање:	Буџетска/донаторска средства
Кратки опис активности:	Потребно је обезбиједити посебне „специјализоване собе“ за дигиталне истраге те обезбиједити одређену специјализовану опрему за рад као што су: - компјутери одређених перформанси; - специјализовани алати/софтвери за рад; - специјализовани скупови мобилне/преносне опреме и софтвера; - независна конекција на интернет. За постојећу опрему која се користи потребно је обезбиједити редовно лицензирање програмских алата као потребне додатне напредне обуке за рад са њом.

03 – ПРЕВЕНЦИЈА

ПРЕВЕНЦИЈА – 01	Шифра активности:	Активност 03-1
	Назив активности:	Развити дигиталну писменост као дио редовног школског програма који је примјерен узрасту и примјењив на сву дјецу, наставнике и родитеље
	Извјештајна јединица (о реализацији ...):	Федерално министарство образовања и науке
	Надлежне институције:	Кантонална министарства образовања Просвјетно-педагошки заводи Регулаторна агенција за комуникације (РАК) Центар за сигурни интернет у БиХ Специјализоване и друге НВО
	Индикатори учинка:	Број планираних/одржаних часова/обука
	Индикатори утицаја:	Развијен курикулум и интегрисан у часове одјељенске заједнице
	Рок за реализацију:	До краја 2023 – континуирано
	Апроксимација трошкова:	
	Финансирање:	Буџетска/донаторска средства
	Кратки опис активности:	Васпитно-образовне установе треба да развију програме који су усмјерени на развијање дигиталне компетенције код ученика и наставника, како би се ојачале и развиле вјештине препознавања пријетњи и негативних утицаја које може имати кориштење технологије, као и који су то механизми заштите који се у тим ситуацијама морају покренути. Подучавање о позитивним и одговорним облицима понашања на интернету је кључни циљ оваквих едукативних програма, који изоштравају свијест дјеце, родитеља и наставног кадра о безбједности у дигиталном окружењу. У овом процесу сви они који раде са дјецом, а посебно наставни кадар, морају бити континуирано едуковани о ходограмима дјеловања у случају да се примијете знакови насиља на дјетету, о томе како правовремено превенирати злостављање, како детектовати ране знакове упозорења, како реаговати и коме пријавити уочено, а све у циљу заштите и предузимања активности у најбољем интересу дјеце.

ПРЕВЕНЦИЈА – 02	Шифра активности:	Активност 03-2
	Назив активности:	Увођење садржаја “социјализације са правом” у часове одјељенске заједнице за ученике средњих школа у ФБиХ (са видљивим садржајима превенције насиља над дјецом у дигиталном окружењу)
	Извјештајна јединица (о реализацији ...):	Федерално министарство образовања и науке
	Надлежне институције:	Федерално министарство образовања и науке у сарадњи са кантоналним министарствима образовања
	Индикатори учинка:	Израђени материјали
	Индикатори утицаја:	Увођење садржаја у часове одјељенских заједница у средњима школама у кантонима
	Рок за реализацију:	Континуирано
	Апроксимација трошкова:	Постојећа буџетска средства
	Финансирање:	Буџетска/донаторска средства
	Кратки опис активности:	Израдити курикулум за средње школе којим би се ученици упознавали са етиологијом и феноменологијом савремених безбједносних изазова који их окружују. Садржаји би се реализовали кроз часове одјељенске заједнице. Имплементирати курикулум за средње школе којим се ученици упознају са етиологијом и феноменологијом савремених ризика од насиља над дјецом у дигиталном окружењу. Садржаји би се реализовали кроз часове одјељенске заједнице.

ПРЕВЕНЦИЈА – 03	Шифра активности:	Активност 03-3
	Назив активности:	Прилагођавање и имплементација програма „БУДИТЕ СЈАЈНИ НА ИНТЕРНЕТУ“ или неког другог програма за дјецу у основним школама у ФБиХ
	Извјештајна јединица (о реализацији ...):	Федерално министарство образовања и науке
	Надлежне институције:	Федерално министарство образовања и науке у сарадњи са кантоналним министарствима образовања Центар за сигурни интернет у БиХ Специјализоване и друге НВО
	Индикатори учинка:	Успостављен програм у основним школама у кантонима у ФБиХ
	Индикатори утицаја:	Дјеца јасно препознају штетне садржаје на интернету у домену насиља над дјецом у дигиталном окружењу
	Рок за реализацију:	Континуирано
	Апроксимација трошкова:	
	Финансирање:	Буџетска/донаторска средства
	Кратки опис активности:	Програм су развиле водеће свјетске организације које се баве овом тематиком под спонзорством компаније Google и Министарства образовања Сједињених Америчких Држава. Основни циљеви програма су: подстакнути промишљено дијељење садржаја и информација третирајући интернетску комуникацију попут комуникације лицем у лице; ако није исправно рећи, није исправно поставити online – створити смјернице о томе која је врста комуникације (а која није) прикладна за одговарајући узраст и прилику; обезбиједити да лични подаци о породици и пријатељима остану приватни. Почетна тачка курикулума је бесплатна едукативна интерактивна игра INTERLAND, која дјеци, на њима приступачан и занимљив начин, приближава основне појмове и принципе безбједности и понашања у дигиталном свијету. Ресурси које користе дјеца у склопу овог програма не захтијевају пријављивање и кориштење било каквих личних података те могу бити кориштени на свим платформама (мобител, таблет, компјутер). У наставни план и програм укључени су планови лекција за пет тема, са активностима и радним листовима који су осмишљени како би надопунили Interland. Напомињемо да програм не зависи од образовног и друштвеног система и није супротстављен постојећим наставним плановима него је комплементаран и допуњујући.

ПРЕВЕНЦИЈА – 04	Шифра активности:	Активност 03-4
	Назив активности:	Увођење програма секундарне превенције за дјецу у ризику у основним и средњим школама у ФБиХ (према успостављеном моделу Кантона Сарајево, УСК-а и К10)
	Извјештајна јединица (о реализацији ...):	Федерално министарство образовања и науке
	Надлежне институције:	Федерално министарство образовања и науке у сарадњи са кантоналним министарствима образовања Центар за сигурни интернет у БиХ Специјализоване и друге НВО
	Индикатори учинка:	Усвојени адекватни подзаконски акти/одржане обуке наставника и стручних служби основних школа
	Индикатори утицаја:	Успостављен систем праћења ризичних понашања, пружање подршке (унутар школе), односно реферирање на друге сервисе/ресурсе у заједници ако је потребна подршка ван школског система и заштите дјеце у основним школама (са видљивим садржајима који једним дијелом препознају случајеве насиља над дјецом у дигиталном окружењу...)
	Рок за реализацију:	Континуирано
	Апроксимација трошкова:	Донаторска средства
	Финансирање:	Буџетска/донаторска средства
	Кратки опис активности:	Успоставити одржив и ефикасан модел секундарне превенције за дјецу у ризику ученика по моделу који је рађен у сарадњи са UNICEF-ом БиХ, а који је базиран на НАЈБОЉЕМ ИНТЕРЕСУ ДЈЕТЕТА, између осталог, и насиља у дигиталном окружењу. Програмом су предвиђене активности СИСТЕМАТСКОГ ОДГОВОРА кроз: групни рад, индивидуални план подршке ученику (ИПП) и индивидуални план бриге за ученика (ИПБ). План садржи и прецизне рефералне механизме сарадње стручних служби школа са родитељима и стручним службама заједнице. Програм је предвиђен подзаконским актима Закона о основном образовању, чиме се обезбјеђује самоодрживост.

ПРЕВЕНЦИЈА – 05	Шифра активности:	Активност 03-5
	Назив активности:	Подизање свијести јавности о насиљу у дигиталном окружењу и облицима превенције
	Извјештајна јединица (о реализацији ...):	Федерална управа полиције у сарадњи са специјализованом НВО
	Надлежне институције:	Сва надлежна федерална и кантонална министарства Кантонална министарства образовања уз координацију Федералног министарства образовања и науке Центар за сигурни интернет у БиХ Специјализоване и друге НВО
	Индикатори учинка:	Број реализованих кампања/активности на подизању свијести
	Индикатори утицаја:	Реализовање кампање
	Рок за реализацију:	Континуирано
	Апроксимација трошкова:	Донаторска средства
	Финансирање:	Буџетска/донаторска средства
	Кратки опис активности:	Неопходна је реализација свеобухватних кампања путем медија и друштвених мрежа с циљем превенције и подизања свијести циљних група дјеце, младих, родитеља, наставника и осталих грађана ФБиХ (опште јавности) о ризицима и облицима идентификације, спречавања, пријављивања итд. овог облика понашања.

ПРЕВЕНЦИЈА – 06	Шифра активности:	Активност 03-6
	Назив активности:	Истраживање проблема насиља над дјецом у дигиталном окружењу у ФБиХ
	Извјештајна јединица (о реализацији ...):	Федерална управа полиције Факултет за криминалистику, криминологију и сигурносне студије
	Надлежне институције:	Федерална управа полиције у сарадњи са КМУП-овима Факултет за криминалистику, криминологију и сигурносне студије Центар за сигурни интернет у БиХ Специјализоване и друге НВО
	Индикатори учинка:	Сprovedено и публицирано истраживање
	Индикатори утицаја:	Резултати истраживања се користе за дефинисање даљих активности и развој нових инструмената у сузбијању насиља над дјецом у дигиталном окружењу у ФБиХ
	Рок за реализацију:	До краја 2022.
	Апроксимација трошкова:	Донаторска средства
	Финансирање:	Буџетска/донаторска средства
	Кратки опис активности:	Неопходно је урадити предметно истраживање ради планирања, ревизије и израде образовних планова/курикулума, кампања подизања свијести и других активности на сузбијању насиља над дјецом у дигиталном окружењу у ФБиХ.

ПРЕВЕНЦИЈА – 07	Шифра активности:	Активност 03-7
	Назив активности:	Подршка Центру за сигурни интернет у БиХ у сврху унапређења механизма за пријаву и подршку жртвама насиља у дигиталном окружењу
	Извјештајна јединица (о реализацији ...):	Центар за сигурни интернет у БиХ
	Надлежне институције:	Центар за сигурни интернет у БиХ
	Индикатори учинка:	Реализована подршка институција и других организација раду Центра
	Индикатори утицаја:	Центар за сигурни интернет у БиХ функционише по узору на европске центре за сигурни интернет и ефикасно сарађује са надлежним институцијама на заштити дјеце од насиља у дигиталном окружењу
	Рок за реализацију:	Континуирано
	Апроксимација трошкова:	
	Финансирање:	Буџетска/донаторска средства
	Кратки опис активности:	Центар за сигурни интернет је успостављен 2018. године, а успоставило га је Удружење МФС-ЕММАУС по узору на европске центре за сигурни интернет. Центар се састоји из 4 сегмента, међу којима су: а) информативни центар за превенцију и подизање свијести те реализацију програма обуке циљних група, укључујући посебну платформу за наставнике; б) механизам/онлине линија за пријаву непримјереног садржаја; ц) механизам/телефонска линија за подршку жртвама и сродницима; д) омладински панел за вршњачку едукацију и укључивање дјеце и младих у програме превенције. СОС линија за пријаву је успостављена већ 2010. године када МФС-ЕММАУС постаје чланица организације INHOPE – глобалне организације СОС линија за пријаву насиља над дјецом у дигиталном окружењу, те 2018. постаје саставни дио Центра. Потребно је пружити континуирану подршку у одрживости рада Центра кроз: финансирање, промовисање у свим документима и публикацијама, укључивање у радне групе, семинаре и едукације, укључивање у све процесе који се тичу безбједности дјеце на интернету. Потребно је пружити подршку у реализацији превентивних програма кроз заједничко дјеловање институција и Центра за сигурни интернет.

O4 – ОДГОВОР / РЕАКЦИЈА

ОДГОВОР/РЕАКЦИЈА – 01	Шифра активности:	Активност 04-1
	Назив активности:	Успоставити регистар сексуалних преступника за кривична дјела почињена на штету дјетета у ФБиХ
	Извјештајна јединица (о реализацији ...):	Федерално министарство правде
	Надлежне институције:	Федерално министарство правде Федерална управа полиције Кантонална министарства унутрашњих послова Судови у ФБиХ
	Индикатори учинка:	Израђен приједлог измјена и допуна законских и подзаконских прописа који регулишу казнену евиденцију те успостављен регистар
	Индикатори утицаја:	Број унесених података
	Рок за реализацију:	До краја 2023.
	Апроксимација трошкова:	
	Финансирање:	Буџетска/донаторска средства
	Кратки опис активности:	Успоставити регистар свих пријеступника сексуалних кривичних дјела почињених на штету дјеце (пored дјела у вези са насиљем над дјецом у дигиталном окружењу обухватити и друга дјела у вези са сексуалним преступницима). Регистар је потребно успоставити у складу са преузетим обавезама из члана 37. „евидентирање и похрањивање националних података о осуђеним починитељима сексуалног дјела“ – Ланзароте конвнeције, у којем се између осталог у ставу 1 наводи да „у сврху спречавања и кривичног гоњења за кривична дјела, успостављена у складу са овом Конвенцијом, чланица ће подузети потребне законске и друге мјере да прикупља и похрањује, у складу са релевантним одредбама о заштити личних података и другим одговарајућим правилима и гаранцијама које прописује домаћи закон, податке који се односе на идентитет и генетски профил (ДНК) лица осуђених за кривична дјела, успостављена у складу са овом Конвенцијом.“

ОДГОВОР/РЕАКЦИЈА – 02	Шифра активности:	Активност 04-2
	Назив активности:	Едукација едукатора (наставника информатике, стручних сарадника и другог наставног особља, посебно педагога и психолога у основним и средњим школама) о проблему насиља над дјецом у дигиталном окружењу
	Извјештајна јединица (о реализацији ...):	Федерално министарство образовања и науке
	Надлежне институције:	Федерално министарство образовања и науке у сарадњи са кантоналним министарствима образовања Федерално министарство унутрашњих послова – Федерална управа полиције Центар за сигурни интернет у БиХ Специјализоване и друге НВО
	Индикатори учинка:	Број обављених едукација
	Индикатори утицаја:	Уведене континуиране едукације у основним и средњим школама
	Рок за реализацију:	Континуирано
	Апроксимација трошкова:	
	Финансирање:	Буџетска/донаторска средства
	Кратки опис активности:	Едуковати што већи број наставног особља, минимално у свакој школи (основна и средња) да постоје два едукатора из ове области, по могућности да су то наставници/професори информатике и педагози.

ОДГОВОР/РЕАКЦИЈА – 03	Шифра активности:	Активност 04-3
	Назив активности:	Едукација полицијских службеника, тужилаца и судија (посебне и заједничке) у домену истраживања, документовања и доказивања кривичних дјела насиља над дјецом у дигиталном окружењу
	Извјештајна јединица (о реализацији ...):	Федерално министарство унутрашњих послова Центар за едукацију судија и тужилаца ФБиХ – ЦЕСТ
	Надлежне институције:	Федерално министарство унутрашњих послова – Федерална управа полиције Федерално тужилаштво у сарадњи са кантоналним тужилаштвима Центар за сигурни интернет у БиХ Специјализоване и друге НВО Академска заједница
	Индикатори учинка:	Број обављених едукација
	Индикатори утицаја:	Уведене континуиране едукације на полицијској академији и другим институцијама
	Рок за реализацију:	Континуирано
	Апроксимација трошкова:	
	Финансирање:	Буџетска/донаторска средства
	Кратки опис активности:	Обуке из домена насиља над дјецом у дигиталном окружењу увести у редовне обуке полиције, тужилаца и судија.

ОДГОВОР/РЕАКЦИЈА – 04	Шифра активности:	Активност 04-4
	Назив активности:	Едукација упослених у центрима за социјални рад у домену заштите дјеце жртава оштећених кривичним дјелом у дигиталном окружењу
	Извјештајна јединица (о реализацији ...):	Федерално министарство рада и социјалне политике
	Надлежне институције:	Федерално министарство рада и социјалне политике у сарадњи са надлежним кантоналним министарствима Федерално тужилаштво у сарадњи са кантоналним тужилаштвима Центар за сигурни интернет у БиХ Специјализоване и друге НВО Академска заједница ФБиХ
	Индикатори учинка:	Обављене едукације
	Индикатори утицаја:	Уведене континуиране едукације за упослене у центрима за социјални рад
	Рок за реализацију:	Континуирано
	Апроксимација трошкова:	
	Финансирање:	Буџетска/донаторска средства
	Кратки опис активности:	Обуке из домена насиља над дјецом у дигиталном окружењу увести у редовне обуке социјалних радника.

ОДГОВОР/РЕАКЦИЈА – 05	Шифра активности:	Активност 04-5
	Назив активности:	Едукација упослених у центрима за ментално здравље у домену заштите дјеце жртава оштећених кривичним дјелом у дигиталном окружењу
	Извјештајна јединица (о реализацији ...):	Федерално министарство здравства
	Надлежне институције:	Федерално министарство здравства у сарадњи са кантоналним министарствима и центрима за ментално здравље Федерално тужилаштво у сарадњи са кантоналним тужилаштвима Центар за сигурни интернет у БиХ Специјализоване и друге НВО Академска заједница ФБиХ
	Индикатори учинка:	Обављене едукације
	Индикатори утицаја:	Уведене континуиране едукације за упослене у центрима за социјални рад
	Рок за реализацију:	Континуирано
	Апроксимација трошкова:	
	Финансирање:	Буџетска/донаторска средства
	Кратки опис активности:	Обуке из домена насиља над дјецом у дигиталном окружењу увести у редовне обуке социјалних радника.

ОДГОВОР/РЕАКЦИЈА – 06	Шифра активности:	Активност 04-6
	Назив активности:	Специјалистичке обуке за полицијске службенике, као и додатна предавања за кадете на тему насиља над дјецом у дигиталном окружењу на полицијској академији ФМУП-а
	Извјештајна јединица (о реализацији ...):	Федерално министарство унутрашњих послова
	Надлежне институције:	Федерално министарство унутрашњих послова – Федерална управа полиције Центар за сигурни интернет у БиХ Специјализоване и друге НВО
	Индикатори учинка:	Креирање курикулума
	Индикатори утицаја:	Континуирано обављање обука
	Рок за реализацију:	Континуирано
	Апроксимација трошкова:	
	Финансирање:	Буџетска/донаторска средства
	Кратки опис активности:	Претходни план за полицијске академије је сачињен 2017. године, па је потребно да се надогради новим техничко-технолошким достигнућима. Полицијска академија ФМУП-а има довољно ресурса и капацитета да организује специјалистичке обуке за полицијске службенике на тему насиља над дјецом у дигиталном окружењу. Оне могу бити извршене у сарадњи са ФУП-ом или другим члановима стручне и академске јавности. Кадетима ће бити организована додатна предавања о наведеној теми, а исто тако може им се понудити да мимо основне обуке учествују и на курсу на наведену тему.

ОДГОВОР/РЕАКЦИЈА – 07	Шифра активности:	Активност 04-7
	Назив активности:	Давање подршке програмима и пројектима из области заштите права дјеце која су жртва злостављања, педофилије и просјачења из дијела прихода остварених по основну накнада за приређивање игара на срећу
	Извјештајна јединица (о реализацији ...):	Федерално министарство образовања и науке
	Надлежне институције:	Федерално министарство образовања и науке у сарадњи са невладиним организацијама и фондацијама које аплицирају на јавни позив Центар за сигурни интернет у БиХ Специјализоване и друге НВО
	Индикатори учинка:	Број подржаних програма и пројеката
	Индикатори утицаја:	Успостављен ефикаснији систем заштите права дјеце која су жртва злостављања, педофилије и просјачења
	Рок за реализацију:	Континуирано
	Апроксимација трошкова:	
	Финансирање:	Буџетско – активност се реализује из дијела прихода остварених по основну накнада за приређивање игара на срећу
	Кратки опис активности:	Циљ давања подршке програмима и пројектима из области заштите права дјеце која су жртва злостављања, педофилије и просјачења јесте, прије свега, успостављање адекватних механизма заштите у заједници за свако дијете, јачање превентивних активности те склањање дјеце која просе са улица и њихова интеграција у редован наставни процес.

ОДГОВОР/РЕАКЦИЈА – 08	Шифра активности:	Активност 04-8
	Назив активности:	Опремање специјалистичких просторија за саслушање дјеце свједока у кантоналним тужилаштвима, судовима и полицијским агенцијама
	Извјештајна јединица (о реализацији ...):	Високи судски и тужилачки савјет БиХ
	Надлежне институције:	Кантонална тужилаштва Судови у ФБиХ
	Индикатори учинка:	Сваки кантон у ФБиХ има најмање једну просторију за саслушање усклађену са Минималним стандардима опремања и кориштења
	Индикатори утицаја:	
	Рок за реализацију:	Децембар 2021. године
	Апроксимација трошкова:	200.000 КМ
	Финансирање:	Донаторска средства – UNICEF
	Кратки опис активности:	У складу са усвојеним „Минималним стандардима опремања и кориштења просторија за саслушање дјеце свједока усвојених од стране ВСТС БиХ“, ВСТС БиХ ће у сарадњи са UNICEF-ом урадити процјену стања постојећих просторија, потреба за њиховим унапређењем како би се испунили Минимални стандарди, те уређење постојећих и опремање нових просторија на начин да географски буде покривена цијела ФБиХ, односно сви кантони.

